

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní
Katedra managementu a informatiky

Ekonomické ukazatele jako faktory majetkové kriminality

Bakalářská práce

Economic indicators as factors of property crime

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Ing. BURIAN Stanislav Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Vendula ŠURNICKÁ

Praha

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Ekonomické ukazatele jako faktory majetkové kriminality“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Praze, dne 13. 03. 2024

.....

vlastnoruční podpis autora

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá vlivem ekonomických ukazatelů na vývoj majetkové kriminality na území České republiky mezi lety 2006 až 2022. Vybranými ekonomickými ukazateli jsou nezaměstnanost, HDP a reálné mzdy. Cílem práce je analyzovat vztah mezi majetkovou kriminalitou a vybranými ekonomickými ukazateli, a tím poskytnout hlubší pochopení dynamiky majetkové kriminality. Práce v teoretické části také zahrnuje přehled studií zabývajících se daným tématem. V praktické části je proveden rozbor vývoje majetkové kriminality a zvolených ekonomických ukazatelů. Analýza ukazuje, že nezaměstnanost pozitivně koreluje s majetkovou kriminalitou. U HDP nebyla korelace prokázána. Reálné mzdy naplňují předpoklad pouze v druhé polovině sledovaného období.

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with the influence of economic indicators on the development of property crime in the Czech Republic between 2006 and 2022. The selected economic indicators are unemployment, GDP and real wages. The aim of the thesis is to analyze the relationship between property crime and selected economic indicators, thereby enabling a deeper understanding of the dynamics of property crime. Part of the work in the theoretical part is also an overview of studies dealing with the given topic. In the practical part, an analysis of the development of property crime and selected economic indicators is carried out. The analysis shows that unemployment is positively correlated with property crime. No correlation was shown for GDP. Real wages fulfill the assumption only in the second half of the observed period.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kriminalita, majetková kriminalita, nezaměstnanost, HDP, reálná mzda, analýza

KEYWORDS

Crime, property crime, unemployment, GDP, real wage, analysis

Obsah

1. Úvod	6
2. Kriminalita	8
2.1 Pojem kriminalita.....	8
2.2 Struktura, stav a dynamika kriminality.....	8
2.3 Celková kriminalita.....	9
2.2.1 Registrovaná kriminalita	10
2.2.2 Latentní kriminalita	10
2.2.3 Temné číslo kriminality	10
2.4 Obecná kriminalita	11
2.5 Majetková kriminalita	11
3. Ekonomické ukazatele	13
3.1 Charakteristika nezaměstnanosti	13
3.2 Vztah mezi majetkovou kriminalitou a nezaměstnaností.....	16
3.3 Charakteristika hrubého domácího produktu (HDP)	17
3.4 Vztah mezi majetkovou kriminalitou a hrubým domácím produktem	19
3.5 Charakteristika reálné mzdy.....	20
3.6 Vztah mezi majetkovou kriminalitou a reálnou mzdou	20
4. Přehled studií a historického vývoje	23
4.1 Gary Becker	23
4.2 Richard Barry Freeman.....	24
4.3 Ana Cerro a Osvald Meloni	25
4.4 Anna Nilsson a Jonas Agell	26
4.5 Miral Elemary a Noah Elghandour	26
5. Analýza majetkové kriminality v letech 2006-2022	28
5.1 Vývoj majetkové kriminality	28
5.2 Vývoj indexu majetkové kriminality	30
6. Analýza ekonomických ukazatelů v letech 2006-2022	33
6.1 Nezaměstnanost	33
6.2 Hrubý domácí produkt (HDP).....	36
6.3 Reálné mzdy	38
7. Srovnání vývoje ekonomických ukazatelů a majetkové kriminality	41
7.1 Nezaměstnanost a index majetkové kriminality	41
7.2 Tempo růstu reálného HDP a index majetkové kriminality.....	43

7.3 Index reálných mezd a index majetkové kriminality	44
7.4 Možný vývoj v budoucích letech	45
8. Závěr	48
Seznam použité literatury.....	50

1. Úvod

V dnešní době se naše společnost potýká s neustále rostoucí složitostí ekonomického prostředí a stále se vyvíjejícími formami kriminality. Nejběžnějším typem kriminality je majetková kriminalita, přičemž ekonomické faktory, jež mohou ovlivňovat její rozsah a způsobení škody. V posledních letech se majetková kriminalita stává stále sofistikovanější a komplexnější za pomoci využívání moderní technologie. Taková skutečnost vyžaduje analýzu a systematické zkoumání problematiky, aby bylo možné odhalit potenciální souvislosti mezi výskytem majetkové kriminality a mezi ekonomickými podmínkami.

Bakalářská práce se zaměřuje na ekonomické příčiny majetkové kriminality. Majetková kriminalita má široký dopad na ekonomiku, společnost i na jednotlivce. Její projevy zahrnují různé formy, jako jsou krádeže, podvody, korupce a mnoho dalších, to může vést k poškození pověsti institucí i jednotlivců či k finančním ztrátám a v extrémním případě i narušení důvěry ve finanční sféře. Identifikace faktorů, které mají vliv na intenzitu a rozsah kriminality, můžeme pracovat s navrhováním účinných opatření či strategií pro její potlačování.

Cílem této práce je analyzovat vztah mezi vybranými ekonomickými ukazateli a majetkovou kriminalitou. Výsledky této analýzy by mohly poskytnout vysvětlení dynamiky majetkové kriminality. Cílem je zjistit, zda ony vybrané ukazatele, jimiž jsou nezaměstnanost, HDP a reálné mzdy, mohou v ekonomickém prostředí zvyšovat riziko majetkové kriminality, resp. ji podporovat. Výsledky této analýzy by mohly poskytnout vysvětlení dynamiky majetkové kriminality. Cílem je zjistit, zda ony vybrané ukazatele, jimiž jsou nezaměstnanost, HDP a reálné mzdy, mohou v ekonomickém prostředí zvyšovat riziko majetkové kriminality, resp. ji podporovat. Jedním z vedlejších cílů práce je také provést rešerši vybraných studií, které se zabývají možnými souvislostmi mezi ekonomickými faktory a kriminalitou.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce jsou nejprve vysvětleny pojmy spojené s majetkovou kriminalitou a následně vybrané ekonomické ukazatele, včetně jejich metodik, mezi kterými je nezaměstnanost, hrubý domácí produkt a reálná mzda. V souvislosti s ekonomickými ukazateli jsou

v teoretické části práce vymezeny možné vlivy na majetkovou kriminalitu. Následně je vybráno několik studií, které se již v minulosti zabývaly problematikou souvislostí kriminality s ekonomickými faktory. Vlivu ekonomických faktorů na kriminalitu v minulosti nebyla věnována taková pozornost jako v současné době. Dříve se zločinci považovali za mentálně nemocné jedince, nebo za ty, na které společnost vyvíjela nátlak, na základě toho páchali trestnou činnost.

V praktické části práce je zkoumána dynamika majetkové kriminality a vybraných ekonomických ukazatelů samostatně, včetně určitých faktorů ovlivňujících evidované hodnoty. Následně je analyzováno, zda existuje spojitost mezi majetkovou kriminalitou a ekonomickými ukazateli na základě získaných dat. Jedná se přitom o data v České republice pro období od roku 2006 do roku 2022. Zvolené časové období tedy pojme jako období před hospodářskou krizí, samotnou hospodářskou krizi, období po krizi, kdy probíhala rekonvalescence ekonomiky a následně, z pohledu ekonomického vývoje, relativně klidné období, které narušil příchod pandemie covidu-19 a počátek války na Ukrajině.

2. Kriminalita

Kriminalita je fenomén, který zasahuje do mnoha sfér společnosti a má významný dopad na jednotlivce i kolektiv. V této kapitole budou vymezeny základní pojmy spojené s kriminalitou, ze kterých se budeme vycházet v průběhu praktické části práce, a které jsou nedílnou součástí k pochopení rozdělení skupin trestných činů.

2.1 Pojem kriminalita

Pod pojmem kriminalita si můžeme představit veškeré protiprávní jednání, tedy páchaní trestných činů nebo přestupků. „Kriminalitu je *možné charakterizovat jako trestné chování nebo chování kriminálně vyjádřené souhrnem trestných činů, které úmyslně nebo z nedbalosti spáchali trestně odpovědní pachatelé na určitém území a v určitém časovém období.*“¹ V tomto případě se jedná o legální pojetí kriminality, tedy o souhrn jednání, jež jsou posuzována jako trestné činy trestním právem. Dále existuje i sociologické pojetí kriminality, které více umožňuje kritický přístup k platnému trestnímu právu a je tedy adekvátnější, na druhou stranu je sociologickému pojetí vyčítána neurčitost. Kriminalitu považuje za odchýlené či deviantní chování.

2.2 Struktura, stav a dynamika kriminality

Cílem zkoumání kriminality je vyvodit závěry pro možnou kontrolu kriminality, čemuž předchází poznávání faktorů, které jsou spojeny s pácháním trestné činnosti. Je tedy nutné objasnit základní pojmy.

Struktura kriminality

Struktura kriminality zjišťuje, z jakých druhů se skládá kriminalita na určitém území, jaká je kvalita kriminality. Zjišťuje rozložení kriminality podle různých hledisek. Vybrané znaky se mohou týkat osoby pachatele, osoby oběti či povahy trestného činu, tedy kdo jsou pachatelé, oběti, a jaký je jejich věk, pohlaví, profese

¹ URBANOVÁ, Martina. *Systémy sociální kontroly a právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, 191 s. ISBN 80-86898-94-6. Str.114

či vzdělání. Takové zkoumání je založeno na geografickém hledisku, dalším hlediskem může být například, v jakém poměru se na trestné činnosti podílejí recidivisté.

Stav kriminality

Stav kriminality je základní kvantitativní charakteristika, kterou je možné statisticky vyjádřit, jako je stav a rozsah kriminality či početnost trestných činů. Dále také četnost osob, které spáchali trestnou činnost a to v absolutních číslech nebo pomocí indexů.

Dynamika kriminality

Vyjadřuje trestnost činu na určitém území v určitém období a nahlíží na trestnou četnost v průběhu času. V souvislosti s dynamikou, uvažujeme o trendech a tendencích kriminality, jde tedy o změny vývojové křivky registrované kriminality nebo jejích složek. V této souvislosti se s ohledem na to, zda dochází k růstu nebo k poklesu kriminality, uvádí, že kriminalita má vzestupnou či sestupnou tendenci nebo, že kriminalita stagnuje.²

2.3 Celková kriminalita

Celkovou kriminalitu tvoří obecná kriminalita a jiná kriminalita. Pod obecnou kriminalitu ředíme kriminalitu majetkovou, mravnostní, násilnou a ostatní. Do jiné kriminality řadíme vojenské trestné činy, hospodářskou kriminalitu a zbývající.

Často se v publikacích setkáváme se statickými údaji. Ty jsou velmi podstatné pro zkoumání vývoje a struktury kriminality. Záznamy o kriminalitě shromažďují a publikují orgány činné v trestním řízení, jimiž jsou soudy, policejní orgány a státní zastupitelství. Pokud chceme opravdu porozumět kriminalitě, musíme si uvědomit, že se nejedná čistě o skutečnou kriminalitu, ale pouze o její část, o tu část, o které se orgány dozvědí na základě oznámení obětí, nebo se zjistí činností policie.

² VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 664 s. Str. 133.

Jak již bylo naznačeno, kriminalita se dělí na kriminalitu registrovanou a latentní. Za předpokladu, že se spojí kriminalita registrovaná a kriminalita latentní, vznikne skutečná, neboli celková kriminalita.

2.3.1 Registrovaná kriminalita

Jedná se o zjevnou kriminalitu, které byla nahlášena a evidována orgány činnými v trestním řízení. Jde tedy o počet zjištěných trestných činů, u nichž byl odhalen pachatel, nehledě na to, zda byl za čin trestně stíhán. Při využívání statistických údajů o kriminalitě máme informace pouze o registrované kriminalitě. Rozdíl mezi skutečnou a registrovanou kriminalitou nazýváme kriminalitou latentní.

2.3.2 Latentní kriminalita

Latentní neboli skrytá kriminalita je rozdíl mezi evidovaným počtem trestných činů a mezi počtem skutečně páchaných trestných činů. Do latentní kriminality patří trestné činy, které nebyly policii oznámeny a i ty činy, které nebyly policií jinak zjištěny. Jedná se i o trestné činy, které jsou policií registrovány, ale není znám pachatel takového činu. A nakonec i počty případů, v nichž jsou pachatelé stíháni, ale jen za některé jejich trestné činy, kterých se dopustili. Latentní kriminalita je u všech druhů kriminality větší, než registrovaná.

Setkáváme se i s pojmem umělá latence. Jde o takovou kriminalitu, o které se sice orgány dozvěděly, ale neevidovali ji. Jedná se tedy o selhání lidského faktoru. Nedá se tedy čistě tvrdit, že jde o kriminalitu latentní.

2.3.3 Temné číslo kriminality

Temné číslo kriminality je rozdíl mezi počtem evidovaných trestných činů v oficiálních kriminálních statistikách a v počtu skutečně spáchaných trestných činů. Pojem temné číslo kriminality můžeme dělit na černá (temná) a šedá čísla. Černá čísla nám popisují rozdíl mezi registrovanou a skutečnou kriminalitou. Jsou

to tedy činy, o kterých se policie nedozvěděla, a tedy nejsou vedeny v kriminálních statistikách.³

Šedé číslo kriminality je takové, které orgány policie sice zaznamenaly, byl dopaden pachatel, byl za trestný čin stíhán, ale nikdy nebyl odsouzen. Druhou možností je, že se o trestném činu policie dozvěděla, ale není znám pachatel trestného činu. Proto takové činy nemohou být registrovány v oficiálních statistikách.

2.4 Obecná kriminalita

Obecná kriminalita je nejvýznamnější částí celkové kriminality. Jedná se o formy násilného jednání a o formy násilné, které ovlivňují bezpečnost a veřejné mínění občanů svojí společenskou nebezpečností. Pojem obecná kriminalita se dělí na, mravnostní trestnou činnost (např. výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, znásilnění, sexuální nátlak), násilnou trestnou činnost (např. vražda, znásilnění, ublížení na zdraví), majetkovou trestnou činnost a ostatní, do kategorie ostatní se řadí trestná činnost mládeže a trestná činnost páchaná na mládeži. Obecná kriminalita tvoří nejvýznamnější část z celkové kriminality. Majetková kriminalita je v celkové kriminalitě zastoupena zhruba 65 až 70%. Násilná kriminalita tvoří 5%, mravnostní kriminalita 1% a ostatní trestné činy zařazené do obecné kriminality zastupují podíl 5%.

2.5 Majetková kriminalita

Do kategorie majetková kriminalita zahrnujeme majetkové trestné činy, které jsou vyjmenovány v páté hlavě zvláštní části trestního zákoníku, § 205 až §232. Jedná se o trestné činy směřující proti vlastnictví s k obohacení pachatele či jiných osob na úkor majetku jiného. Jedná se například o krádež podle § 205 TrZ, krádež podle § 206 TrZ. Dále trestné činy, které směřují proti majetku, například podvod podle § 209-213 TrZ a trestné činy ohrožující nehmotné statky, jimiž jsou autorská práva

³ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 664 s. Str. 134.

či osobní informace, například opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat § 231 TrZ.⁴ Z okruhů majetkové kriminality je vyloučeno několik specifických druhů útoků. Sice splňují skutkovou podstatu majetkových trestných činů, ale jsou spáchány při obchodní či hospodářské činnosti. Takové skutky narušují hospodářský řád, a proto spadají spíše pod hospodářskou kriminalitu. Jedná se například o porušení povinností při správě cizího majetku § 220 a § 221 TrZ, poškození věřitele § 222 nebo naopak zvýhodnění věřitele § 223 TrZ.⁵

V odstavci 1 trestního zákoníku §138 je vyjádřen rozsah škody způsobené trestným činem. Jedná se o škodu nikoli nepatrnou, nejméně 10 000 Kč, škoda nikoli malá, nejméně 50 000 Kč, škoda větší, nejméně 100 000 Kč, škoda značná, nejméně 1 000 000 Kč a škoda velkého rozsahu, nejméně 10 000 000 Kč.⁶ Stanovení výše škody hraje v trestním právu důležitou roli, díky ní lze posoudit, zda se člověk vůbec dopustil trestného činu nebo kolik let si za trestný čin odpyká ve vězení. Například se trestného činu krádeže z právního hlediska nedopustí pachatel drobných krádeží, protože nezpůsobil stanovenou výši škody, bude se tedy jednat o přestupek. Výše škody se stanoví na základě ceny, za kterou se věc, jež byla předmětem útoku, v místě a v době činu obvykle prodává. Pakliže není možné zjistit výši škody, vychází se z nákladů, účelně vynaložených na obstarání stejné či obdobné věci nebo nákladů na uvedení věci v předešlý stav.

⁴ Majetkové trestné činy – Policie České republiky. Úvodní strana – Policie České republiky [online]. Copyright © 2020 Policie ČR, všechna práva vyhrazena. [cit 20.01.2024]. Dostupné z: <<https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-majetkove-trestne-ciny.aspx>>

⁵ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 664 s. Str. 440.

⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., §138 odst. 1, trestní zákoník, v plném znění.

3. Ekonomické ukazatele

V následující kapitole jsou představeny ekonomické ukazatele, které mohou mít vliv na kriminalitu, a které budou použity v praktické části práce. Nejprve jsou uvedeny konkrétní ukazatele použité pro rozbor, včetně jejich metodik určování. Následně je pozornost věnována problematice vlivu vybraných ekonomických vlivů na majetkovou kriminalitu, neboť je důvodné předpokládat, že ekonomické aspekty a majetková kriminalita spolu věcně souvisí, proto je účelné analyzovat možné příčiny vývoje majetkové kriminality v souvislosti se změnami ekonomických ukazatelů.

3.1 Charakteristika nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je stav, nerovnováhy na trhu práce. Jde o situaci, kdy nabídka práce, jež nabízejí lidé, je vyšší než poptávané množství firem po práci. Podle Mezinárodní organizace práce (ILO) se za nezaměstnaného považuje ten, kdo je starší 15 let a splňuje následující podmínky. Není již jinde zaměstnán. Hledá práci aktivně, čímž se rozumí např. využívání inzerce, hledání prostřednictvím úřadu práce nebo některé soukromé instituce, činí kroky, které vedou k založení vlastní firmy apod. Další podmínkou je připravenost k nástupu do zaměstnání okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů. Pokud není splněna aspoň jedna z těchto podmínek, jsou osoby klasifikovány jako ekonomicky neaktivní nebo zaměstnané. Je ovšem jedna výjimka a tou jsou skupiny osob, které již práci našli, a proto ji nehledají, ale nástup do zaměstnání je stanoven nejpozději do 14 dnů, takové osoby definujeme též jako nezaměstnané. Nezaměstnanost můžeme dělit na dobrovolnou a na nedobrovolnou nezaměstnanost.

Dobrovolná nezaměstnanost

Tento druh nezaměstnanosti můžeme pozorovat v případech, kdy nezaměstnaný hledá práci, ale na trhu převládá nižší mzda, než kterou dotyčný očekává. To je důvodem, proč nemůže najít práci. Pokud bude podpora v nezaměstnanosti nízká a bude vyplácena krátkodobě, bude dobrovolná nezaměstnanost nízká, nezaměstnaní budou totiž motivováni k rychlejšímu nalezení nového zaměstnání.

Nedobrovolná nezaměstnanost

Nezaměstnaní lidé hledají práci za cenu, která převládá na trhu, někteří by dokonce akceptovali i nižší mzdu, ale nemohou ji najít. Mnohdy má horší důsledky než nezaměstnanost dobrovolná. Zatím co u dobrovolné jedinec odmítá pracovní místa, která nejsou placena dle jeho představ, a tak hledá něco lepšího, nedobrovolně nezaměstnaný si nevybírá.

Dále můžeme nezaměstnanost dělit podle příčin, které ji způsobují. Jedná se o nezaměstnanost frikční, strukturální, cyklickou a sezonní.

Frikční nezaměstnanost

Nezaměstnanost, která je spojena s hledáním a změnou pracovního místa. Lidé jsou dočasně nezaměstnaní, protože opustili dosavadní zaměstnání a určitou dobu hledají nové pracovní místo. Takové hledání může zabrat čas, protože mnohdy se lidé zdráhají přijmout hned první pracovní nabídku, mají určitá očekávání do budoucna a chtějí mít možnost vybrat si lépe.

Strukturální nezaměstnanost

Taková nezaměstnanost vzniká na základě strukturálních změn v ekonomice, některá odvětví se zmenšují a jiná naopak expandují. V důsledku toho klesá poptávka po některých pozicích, a na druhou stranu se zvyšuje poptávka po jiných. Na základě toho je propouštěno určité množství zaměstnanců, ale není nouze o pracovní pozice, uchazeči se však musí rekvalifikovat na jinou pracovní profesi. Taková rekvalifikace bývá velkým zásahem do života člověka, není totiž snadné změnit profesi, zvyknout si na ni, projít rekvalifikační kurzy apod. Proto strukturální nezaměstnanost trvá déle než frikční nezaměstnanost.

Cyklická nezaměstnanost

Bývá ve fázi, kdy ekonomika prochází celkovým hospodářským poklesem. Typickým jevem je nezaměstnanost ve všech odvětvích, proto, že klesá poptávka po práci. Může se tak dít na základě ochabnutí domácích investic či pokles zahraniční poptávky.

Sezonní nezaměstnanost

Souvisí s proměnlivostí trhu práce v průběhu roku. V souvislosti s mnoha profesemi je poptávka po práci závislá na ročním období, např. v zimě se jedná o práci v lyžařském středisku, ale mimo období takové sezóny vzniká ona sezonní nezaměstnanost.

Nezaměstnanost měříme ukazatelem míry nezaměstnanosti, ten nám pomáhá vyjádřit podíl nezaměstnaných s ohledem na celkovou pracovní sílu, tedy s ohledem na všechny osoby, které jsou schopny pracovat.

Míra nezaměstnanosti je podílovým ukazatelem určeným následujícím vzorečkem:

$$u = \frac{U}{L + U} (\%)$$

Kde **u** je míra nezaměstnanosti (vyjádřena v %)

U je počet nezaměstnaných

L je počet zaměstnaných⁷

Takové měření je však v praxi těžce proveditelné. V České republice máme dva ukazatele míry nezaměstnanosti, Obecnou míru nezaměstnanosti a registrovanou míru nezaměstnanosti. Obecná míra nezaměstnanosti vychází z výběrového šetření, tedy z výběru reprezentativního vzoru. O zjišťování těchto údajů se stará Český statistický úřad. Vyjadřuje podíl počtu osob na celkové pracovní síle.

Registrovaná míra nezaměstnanosti vychází z údajů od úřadů práce a tento ukazatel má na starost Ministerstvo práce a sociálních věcí. Většina nezaměstnaných se na úřady práce hlásí jednak z důvodu, že jim úřad práce pomůže práci najít, jelikož má přehled o volných pracovních místech v určité oblasti, a jednak proto, že registrace na pracovním úřadě je nutná pro získání podpory v nezaměstnanosti. Někteří lidé se však na úřady práce nehlásí,

⁷ HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie. Středně pokročilý kurz*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 631. ISBN 978-80-7400-397-4. Str. 458.

například z důvodu, že jsou nezaměstnaní krátkodobě a mají sjednané jiné pracovní místo, tedy mění jedno pracovní místo za druhé. Nebo jsou dlouhodobě nezaměstnaní a žijí ze sociální podpory, protože již ztratili nárok na podporu v nezaměstnanosti a přišli o důvěru v úřad práce, že jim najde pracovní pozici. Proto bývá registrovaná kriminalita vždy o nějaké procento nižší, než je skutečná nezaměstnanost.

3.2 Vztah mezi majetkovou kriminalitou a nezaměstnaností

V nezaměstnanosti je krádež pro lidi jistým způsobem intuitivní. Může vytvářet ekonomický tlak na jednotlivce, což může vést ke zvýšenému riziku, že se stanou součástí ilegálních aktivit, jako jsou podvody, krádeže apod. Když lidé ztratí zaměstnání, mohou se stát více náchylnými k podvodům, ke krádežím a k dalším formám majetkové kriminality. Cílem je tady získání finančních prostředků. To může vést k navýšení majetkové kriminality v oblastech, kde je vysoká nezaměstnanost. Nezaměstnaní, na základě skutečnosti, že nemají dostatečný příjem, musí omezit nebo úplně vypustit některé své potřeby.

Vysoká míra nezaměstnanosti se obvykle vyskytuje během hospodářské deprese, nutí spotřebitele omezovat vlastní spotřebu a tedy trávit více času doma. Podle studie, kterou v roce 2012 napsal autor Kenneth C. Land a autorka Julie Phillips, nezaměstnanost výrazně ovlivňuje tři majetkové trestné činy, vloupání, krádeže a krádeže motorových vozidel.⁸

Dalším možným vlivem při ztrátě zaměstnání může být zvýšená frustrace a zvýšený stres jedinců. Takový emocionální stav může vést ke snížení morálky a ke zhoršení psychického zdraví. Proto může mít jedinec větší sklony k zapojení se do nelegálních aktivit za účelem vyřešení svých ekonomických potíží. Při dlouhodobé nezaměstnanosti můžeme brát v úvahu i ztrátu sebevědomí a

⁸ PHILLIPS Julie, LAND C. ,Kenneth, *The link between unemployment and crime rate fluctuations: An analysis at the county, state, and national levels*, Social Science Research, Volume 41, Issue 3,2012, Str. 681-694. [online]. [cit. 2024-03-12] ISSN 0049-089X. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2012.01.001>>

dovedností, což může snižovat šance na nalezení práce a zároveň může podporovat zapojení do nelegální činnosti.

Lidé mohou usuzovat, že mají více zisků z trestné činnosti než z poctivého zaměstnání. Vzhledem k tomu, že pracující lidé mají méně času na vymýšlení plánu pro spáchání trestného činu, nezaměstnaní mají toho času o něco více. Nezaměstnanost totiž snižuje náklady příležitosti. To může do určité míry také ovlivnit předpoklad, že zaměstnaní lidé se budou vyhýbat trestné činnosti, protože se budou bát ztráty současného zaměstnání. Budou mít také záznam v trestním rejstříku a to může ovlivnit jejich pracovní příležitosti v budoucnu.

3.3 Charakteristika hrubého domácího produktu (HDP)

Hrubý domácí produkt se používá ke stanovení výkonnosti ekonomiky. Nejvíce vypovídá a nejlépe měří kvalitu života. Je peněžním vyjádřením celkové hodnoty zboží a služeb, jež jsou nově vytvořeny na určitém místě v daném období. Obvykle se myslí roční domácí produkt. Hrubý domácí produkt je statistický ukazatel, který zahrnuje pouze služby a výrobky, které jsou kupovány a prodávány na trzích, jen ty dokáže statistika zaznamenat. Nejedná se tedy o meziprodukty, ale o nově vyrobené zboží. Do hrubého domácího produktu tedy nevstupuje například koupě ojetého vozu či nové nemovitosti, zahrnuje však provizi makléře, který prodej zprostředkovává. Je možné ho vypočítat třemi způsoby: produkční metodou, výdajovou metodou a důchodovou metodou.

Produkční metoda

Produkční metodou, též nazývanou výrobkovou nebo zbožovou metodou, se HDP počítá jako součet čistých daní na produkty (které nejsou rozvrženy do sektorů a odvětví) a hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů nebo odvětví. Zároveň je to vyrovnávací položka účtu výroby za národní hospodářství celkem, kde se na straně užití zachycuje mezipotřeba a na straně zdrojů produkce. Hrubá přidaná hodnota je rozdílem mezi mezipotřebou a produkcí. Vzhledem k tomu, že produkce se oceňuje v základních cenách a užití v kupních

cenách, je strana zdrojů za národní hospodářství celkem doplněna o daně snížené o dotace na výrobky. Tato metoda je bohužel těžko zjištělná.

Výpočet HDP pomocí produkční metody:

$$HDP = \text{Produkce} - \text{Mezispotřeba} + \text{Daně z produktů} - \text{Dotace na produkty}^9$$

Výdajová metoda

S použitím výdajové metody můžeme HDP vyjádřit jako součet výdajů na nákup zboží a služeb všech ekonomických subjektů, tedy státu, firem, domácností a zahraničních subjektů.

Výpočet HDP pomocí výdajové metody:

$$HDP = C + I + G + (Ex - Im)^{10}$$

Kde **C** spotřebitelské výdaje domácností

I soukromé hrubé domácí investice

G vládní výdaje na statky a služby

(Ex - Im) (vývoz – dovoz), tedy čistý vývoz

Důchodová metoda

Důchodová metoda spočívá v součtu všech důchodů (příjmů) za národní hospodářství: náhrad zaměstnancům, daní z výroby a z dovozu snížených o dotace a hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu (resp. čistého provozního přebytku a smíšeného důchodu a spotřeby fixního kapitálu).¹¹

⁹ ČSÚ [Český statistický úřad]. Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika [online]. Datum generování 30.1.2024 [cit. 2024-01-30].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_-hdp->

¹⁰ HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 6. vydání. Praha: C. H Beck, 2016. 720 s. ISBN 978-80-7400-278-6. Str.428

¹¹ ČSÚ [Český statistický úřad]. Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika [online]. Datum generování 30.1.2024 [cit. 2024-01-30].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_-hdp->

Výpočet HDP pomocí důchodové metody:

$$HDP = \text{Náhrady zaměstnancům} + \text{Daně z výroby a z dovozu} - \text{Dotace} + \\ \text{Čistý provozní přebytek} + \text{Čistý smíšený důchod} + \text{Spotřeba fixního kapitálu}$$

3.4 Vztah mezi majetkovou kriminalitou a hrubým domácím produktem

Pokud se ekonomická situace zhorší, HDP klesá a v důsledku toho roste nezaměstnanost. V krátké době se může stát, že se zaměstnancům sníží platy nebo se sníží počet pracovních míst. To může mít pro některé jedince fatální následky. Financování je obtížnější a recese může způsobit, že se jednotlivci budou cítit nejistě. Taková situace může vyvolat páchání trestné činnosti. Není to však věc nutná, kvůli klesajícímu HDP mohou o příjmy z trestné činnosti přijít i zločinci. V takových situacích se však mohou přesunout do ekonomicky výhodnějších oblastí.

Vyšší HDP je signální pro nižší míru chudoby v zemi a vyšší životní standard, to může navazovat na vyspělejší právní systém a efektivnější vymáhání zákonů, díky oné skutečnosti je tím omezena možnost rozmachu kriminality. Můžeme však nalézt i obrácený trend, kdy s rostoucím HDP roste atraktivita majetkové kriminality, kterou motivuje větší finanční zisk. Proto vztah mezi HDP a majetkovou kriminalitou závisí na mnoha dalších faktorech jako například, sociální a ekonomická nerovnost, korupce, úroveň transparentnosti, spravedlnost či sociální a ekonomická nerovnost.

Vysoké HDP obvykle znamená rozvíjení ekonomických aktivit, rodí se více příležitostí k legálnímu podnikání a zaměstnání. Nízké HDP souvisí se sociální nerovností a s vyšší mírou chudoby, lidé mohou být v takovém případě náchylnější k účasti na získávání finančních prostředků nezákonně.

V teoretické rovině lze uvažovat nad skutečností, že při vyšší míře HDP bude více investic směřovat i do sociální sféry či infrastruktury. Takový přísun může vést ke zlepšení kvality vzdělání a sociálních služeb či k lepší dostupnosti zdravotní péče, čímž můžeme omezit budování náklonnosti k majetkové kriminalitě.

Vezměme v úvahu i opačný pohled. Kdy majetková kriminalita může mít vliv na hrubý domácí produkt. Vysoký počet majetkové kriminality v zemi může vést podnikatele a investory ke ztrátě důvěry ve fungování trhu, proto své investice přesměrují na výhodnější cestu, a tím se sníží ekonomický růst. Prostřednictvím nízké produktivity a nízkého ekonomického růstu může majetková kriminalita zásadně ovlivnit hrubý domácí produkt.

3.5 Charakteristika reálné mzdy

Reálná mzda oproti mzdě nominální vypovídá o tom, jakou má výdělek skutečnou hodnotu, respektive co si za ni lze skutečně koupit.

Výpočet reálné mzdy:

$$\text{Reálná mzda} = \frac{\text{nominální mzda}}{\text{spotřebitelské ceny}}$$

Pokud ceny spotřebních statků rostou stejným tempem jako mzdy, lidé si za své mzdy nemohou koupit více statků či služeb než dříve. Na růst mezd tedy lidé nereagují a nabízejí stejné množství jejich práce. Pokud se však mzda změní reálně, lidé podle toho budou měnit nabízené množství práce. Tedy vidíme, že nabízené množství práce je závislé na reálné mzdě. Obdobně na reálné mzdě závisí i poptávka po práci ze strany zaměstnavatelů.

Reálná mzda je oproti nominální mzdě vhodnějším ukazatelem, jelikož není geograficky ani inflačně ovlivněna. Pomáhá při hledání souvislostí trhu práce a obecně celého hospodářství. Díky reálné mzdě lze provádět časová či mezinárodní srovnání.

3.6 Vztah mezi majetkovou kriminalitou a reálnou mzdou

Vztah reálných mezd a majetkové kriminality je velice komplexní, může být ovlivněn spoustou faktorů, jako je vzdělání, sociální prostředí, právní rámec či osobní hodnoty. Vzhledem k tomu, že reálné mzdy mohou být faktorem, který ovlivňuje majetkovou kriminalitu, samotná reálná mzda nebývá jediným

rozhodujícím faktorem. Vývoj reálných mezd se liší podle ekonomických podmínek a podle regionu, stejně jako u majetkové kriminality. Obecně můžeme říci, že reálné mzdy rostou a klesají v závislosti na hospodářském růstu a inflaci. Úroveň majetkové kriminality a reálné mzdy mohou být spojeny v kontextech dané země či regionu.

V době ekonomického růstu, nízké inflace a nízké nezaměstnanosti reálné mzdy rostou a v návaznosti na takovou skutečnost může majetková kriminalita klesat. Naopak v období recese budou reálné mzdy klesat a majetková kriminalita může růst.

Dále lze uvažovat nad ekonomickou nerovností. Pokud jsou nízké reálné mzdy a je velký rozdíl mezi chudými a bohatými, může taková situace vést k nedostatku příležitostí, to povede ke zvýšení motivace páchat trestné činy. Naopak vyšší reálné mzdy a menší ekonomická nerovnost povede ke snížení motivace páchat trestnou činnost. Taková ekonomická nerovnost může mít za následek ztrátu některých možností jedinců, jako například získání kvalitního právního zastoupení nebo přístupu k právním mechanismům. To může ovlivňovat míru majetkové kriminality a také trestní postihy za takové činy.

Nižší reálné mzdy mohou být spojovány s nedostatečnou ochranou zaměstnanců, horšími pracovními podmínkami a s velkou mírou pracovní vytíženosti. Pokud jsou zaměstnanci pod určitým finančním tlakem, který se týká nepravdělného vyplácení mezd či vyplácení nízkých mezd, může je taková situace motivovat k páčání trestných činů, například ke krádeži na pracovišti. Také již zmíněná nedostatečná právní ochrana zaměstnanců může vést k vyšší míře páčání trestných činů. V některých případech se může jednat o diskriminaci či zneužívání, špatné dodržování pracovních podmínek apod.

V neposlední řadě je důležité zmínit kupní sílu. Jelikož jsou reálné mzdy upravené o inflaci, znamená to, že vzhledem ke změnám cen v ekonomice zohledňují skutečnou kupní sílu. Pokud v ekonomice roste inflace, tedy rostou ceny, a reálné mzdy zůstávají stejné nebo také rostou, zaměstnanci mají stále dostatek prostředků na pokrytí svých potřeb, nepůsobí na ně tedy silný finanční tlak a mají menší motivaci k páčání trestných činů. Pokud však inflace předstihne růst

reálných mezd, mění se kupní síla mezd a finanční nátlak může být vyšší. Pokud tedy nejsou reálné mzdy v jistém souladu s růstem nákladů na základní potřeby, budou lidé vyhledávat alternativní způsoby, jak získat chybějící finanční prostředky, to může vést k rozmachu majetkové kriminality.

4. Přehled studií a historického vývoje

V této kapitole je uvedeno několik studií, které se zabývali vztahem mezi ekonomickými aspekty a kriminalitou. První myšlenku, že ekonomické ukazatele mohou být spojovány s kriminalitou, můžeme přiřadit Adamu Smithovi. V knihách zmiňoval lidskou rozhořčenost, která může vést k tomu, že chudší budou chtít napadnout majetek bohatších. Avšak prvním výzkumníkem, který se této oblasti věnoval komplexněji, byl Gary Becker.

4.1 Gary Becker

V roce 1968 se Gary Becker zabýval tématem ekonomie zločinu a trestu, za něž dostal Nobelovu cenu. Jeho článek *Crime and Punishment: An Economic Approach*, otevírá pohled na zločince jako na subjekt, který jedná racionálně. Tedy páchá zločin pouze v případě, v kterém bude jeho očekávaný příjem z nelegální aktivity vyšší než jeho příjem z legální aktivity. Dalším výrazným aspektem je riziko, že bude zločinec odhalen. Ne každý se však stane zločincem, to Gary Becker zdůvodnil tím, že má každý rozdílné vnímání výnosů a nákladů.

Gary Becker věřil, že je možné navrhnout obecný přístup, který pomůže objasnit faktory, které kriminalitu ovlivňují. Byl si vědom, že každý má jiné důvody k páchání kriminální činnosti. Také však kritizoval tezi, jež byla v 50. a 60. letech často zastávána, že zločinci jsou oběťmi duševních poruch nebo sociálního prostředí, ve kterém žijí, a za své chování tedy nemohou.¹² Pokud by však převládaly takové postoje, byly by soudy, věznice i samotná policie naprosto zbytečné.

Věřil, že cesta ke snížení kriminality vede přes zvýšení nákladů na páchání trestných činů. Tvrdil, že zavedení přísnějších trestů zvýší ony náklady a v návaznosti na ně se sníží zločinnost. Pro část zločinců to bude znamenat změnu vnímání nákladů a výnosů, náklady na potrestání budou vyšší než výnos ze zločinu a na základě toho se přikloní k legální činnosti. Obdobný efekt má podle Beckera i vyšší riziko odhalení, to může ovlivnit navýšení počtu policejních jednotek, posílení soudního systému, změny postupů při vyšetřování, úprava nesankčních mechanismů, díky kterým je vyšší pravděpodobnost, že bude zločin

¹² HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 576 s. ISBN 978-80-7400-641-8. Strana 443.

odhalen a zločinec usvědčen. Aby se zločinnost snížila, musí platit pravidlo, že ve srovnání s legálními aktivitami se zločin jednoduše nevyplácí. Becker ve svém článku také bere v potaz společenské náklady. Tvrdí, že tresty neovlivňují pouze pachatele, ale také jejich okolí. Náklady společnosti a náklady zločinu se budou rovnat společenským nákladům, nesmíme od nich však zapomenout odečíst zisky jistých členů společnosti.¹³

Podle Beckera mají nad jistými formami trest výhody pokuty. Při uložení trestu odnětí svobody vznikají náklady státu, jež se musí o vězně „postarat“. S trestem ve formě pokuty není spojen žádný výraznější náklad a přinese to dokonce příjem státu. Becker empiricky zkoumal oblasti USA a výsledky jeho výzkumu ukazují, že čím přísnější tresty oblasti mají, tím menší výskyt zločinnosti na jejich území panuje. Větší výskyt zločinu v USA oproti jiným zemím, můžeme vysvětlit tak, že pachatel očekává větší užitek ze zločinu v porovnání s náklady.¹⁴

4.2 Richard Barry Freeman

Dále se spojitostí ekonomie a kriminality zabýval Richard B. Freeman, který přišel se svou prací *The Economic of crime*. V práci se zaměřoval na oblast Spojených států. Tvrdil, že ekonomie zločinu je velice důležitou vědní disciplínou, stejně tak jako prevence kriminality. Spojil důležitost zločinu s faktory, které ovlivňují společnost, konkrétně jde o chudobu či o sociální vyloučení. Nastolil i spojitost mezi zločincem a obětí, například vyloučení ze společnosti nebo nízké vzdělání. Aby se člověk rozhodl spáchat trestnou činnost, musí být pro něj nelegální činnost po finanční stránce více atraktivnější. To, jestli se jednotlivec uchýlí ke zločinu, závisí na jeho averzi k riziku. Ono riziko představuje pravděpodobnost dopadení a uložení trestu. Také se zajímal o nabídku práce, na základě studií jiných prací došel k závěru, že nezaměstnanost kriminalitu ovlivňuje, ale ne příliš podstatně. Freeman tvrdil, že existují možnosti, mít legální práci, páchat nelegální činnost nebo spojit obě možnosti dohromady. Dále se zaměřoval na nerovnost příjmů,

¹³ BECKER, Gary S. "Crime and Punishment: An Economic Approach." *Journal of Political Economy*, vol. 76, no. 2, 1968, pp. 169–217. [cit. 2024-01-30] Dostupné z: *JSTOR*, <<http://www.jstor.org/stable/1830482>>.

¹⁴ LOUŽEK, Marek. Ekonomická teorie Garyho Beckera. *Politická ekonomie*, 2014, str 6: 851. Strana 859. [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://polek.vse.cz/artkey/pol-201406-0007_Ekonomicka-teorie-Garyho-Beckera.php?back=%2Fjel.php>

došel k závěru, že čím větší je ve společnosti nerovnost, tím vyšší je kriminalita. Neopomněl ani na policejní složky, o nich tvrdil, že v podstatě nemají přílišný vliv na kriminalitu. Pracoval také s pojmem privatizace. Mohla by pomoci ke snížení kriminality v tom smyslu, že by oběti měli možnost hrát aktivnější roli v prevenci. Freemana neopomněl ani prevenci kriminality, podle něj jsou velice důležité po rehabilitační programy a programy prevence kriminality už na školách. Jako prevenci bral v potaz i najímání security služeb, instalace alarmů, apod.¹⁵

4.3 Ana Cerro a Osvald Meloni

Na základě Beckerova modelu napsali svoji studii *Determinants of the crime rate in Argentina during the '90s*. (2000) Cerro a Meloni. Zabývali se vlivem HDP a míry nezaměstnanosti na kriminalitu. Analyzovali data z let 1990 až 1999, v potaz vzali 22 provincií v Argentině. V 80. letech se celková kriminalita držela jednociferných čísel, v 90. letech však začala růst a stejně tak i nezaměstnanost, avšak v jednotlivých provinciích byly podstatné rozdíly. Jako vysvětlující proměnné si vybrali onu nezaměstnanost, HDP, pravděpodobnost dopadení, pravděpodobnost odsouzení, nerovnost příjmů a pravděpodobnost uvěznění. Došli k závěru, že proměnné mají podstatný vliv na kriminalitu, pokud roste HDP, zvyšuje se kriminalita a bohatší oblasti podle nich přitahují zločince. Nerovnost příjmů podle autorů povede k navýšení ilegální činnosti. Pravděpodobnost dopadení a odsouzení byla významná, ale naopak pravděpodobnost uvěznění významná nebyla tak významná, jak se očekávalo.¹⁶

¹⁵ FREEMAN Richard B. *Economics of crime. Handbook of labor economics*, strana 3529-3571. Edite by O. Ashen and David Card. Elsevir 1999. [online]. [cit. 2024-01-20] Dostupné z <<https://webspace.qmul.ac.uk/fcornaglia/economics%20od%20crime.pdf>>

¹⁶ CERRO Ana, OSVALDO MELONI. *Determinants of the crime rate in Argentina during the '90s*. 2000. [online]. [cit. 2024-01-20] Dostupné z: <<https://econ.uchile.cl/uploads/publicacion/6a59c032-d7eb-40bd-a86d-b3522a2507d5.pdf>>

4.4 Anna Nilsson a Jonas Agell

Další studii, která zkoumala, jak nezaměstnanost může ovlivnit kriminalitu, napsali Agell a Nielson *Crime, unemployment and labor market programs in turbulent times*. (2003). Porovnávali data nezaměstnanosti s mírou kriminality jednotlivých druhů trestné činnosti. Autoři se zaměřili na různé oblasti Švédska. Navzdory tomu, že nezaměstnanost klesala, byl velký nepoměr mezi měřenými oblastmi. Zaměřovali se například na rekvalifikační programy. Tvrdili, že lidé mají menší množství času na ilegální aktivity a zároveň získávají lepší schopnosti, díky kterým mohou získat na trhu práce lepší příjem. Regresní analýzu pomocí metody nejmenších čtverců (OLS) provedli obecně pro zločin a poté i pro jednotlivé skupiny zločinů, jako je napadení, krádež, loupež či krádeže aut. Ukázalo se, že rekvalifikační program má velký vliv na krádeže aut a na loupeže, na ostatní kategorie neměl až takový vliv. Poté se rozhodli pro stejné kategorie použít metodu vážených nejmenších čtverců. I za použití takové metody měl rekvalifikační program obecně na trhu práce malý vliv. Autoři se stále snažili najít řešení problémů, jako například, že zločinec je v jedné oblasti jako obyvatel a trestnou činnost páchá v oblasti jiné. Dále se zaměřili na zaměstnanost a kriminalitu mladistvých. Provedli tedy studii znovu se vzorkem mladistvých ve věku 18-24 let a opět se ukázalo, že statisticky významné zločiny vůči nezaměstnanosti jsou krádeže aut a loupeže. Závěrem práce je, že nezaměstnanost má statistický význam na kriminalitu a to i nezaměstnanost mladých, stejně jako programy, které jsou zaměřeny přímo na ně. Avšak rekvalifikační programy dostupné na trhu práce mají velmi malý vliv, jak na kriminalitu mladistvých, tak na kriminalitu obecně.¹⁷

4.5 Miral Elemary a Noah Elghandour

V roce 2016 vyšla studie *Economic of Crime in the U.S: Panel Data Analysis (1980-2014)*, která je zaměřena na empirickou analýzu deseti států USA, které podle FBI měli v roce 2012 nejvyšší míru majetkové kriminality. Jsou jimi Washington, Jižní Karolína, Arkansas, Nové Mexiko, Louisiana, Arizona,

¹⁷ NILSSON, Anna a Jonas AGELL. *Crime, unemployment and labor market programs in turbulent times*. [online]. 2003. [cit. 2024-01-11] Dostupné z: <<https://www.econstor.eu/bitstream/10419/82199/1/wp03-14.pdf>>.

Alabama, Oklahoma, Georgia a Texas. Studie zkoumá období 35 let od roku 1980 do roku 2014 využitím ekonometrických metod. Je porovnáván vztah mezi kriminalitou a ekonomickými proměnnými jako je míra nezaměstnanosti, míra chudoby, reálný HDP a míra opuštění středních škol. Studie prokázala negativní vztah mezi mírou kriminality a mírou nezaměstnanosti. Reálné mzdy představují významný podíl na majetkové kriminalitě, ale podstatnou část poklesu míry majetkové kriminality lze přiřadit k růstu reálného HDP a k poklesu míry předčasného ukončení středních škol.¹⁸

¹⁸ ELGHANDOUR, Noah, FLEMARY, Miral Ahmed. *Economics of Crime in the U.S.: Panel Data Analysis (1980-2014)*. [online] 2016. [cit. 2024-03-05] Dostupné z: <https://www.researchgate.net/figure/Path-Effects-of-Unemployment-on-Crime-by-Cantor-and-Land_fig1_314234644>

5. Analýza majetkové kriminality v letech 2006–2022

Analýza majetkové kriminality je důležitou součástí ke zkoumání a následnému porozumění aspektů trestné činnosti, jež souvisí s majetkem a finančními prostředky. Zaměříme se na rozbor trendů, s ohledem na minulou a aktuální situaci. Cílem je poskytnout ucelenější pohled na problematiku majetkové kriminality a identifikovat klíčové body ovlivňující její dynamiku a vývoj.

V následující části se zaměříme na analýzu majetkové kriminality mezi lety 2006 až 2022. Podíváme se na její proměnlivost v čase a na možnost jejího měření.

Nejprve je pozornost věnována vývoji majetkové kriminality, poté je popsán index kriminality a jeho výpočet, následně je proveden rozbor vývoje daného indexu.

5.1 Vývoj majetkové kriminality

Vývoj majetkové kriminality je komplexní a dynamický proces, jež je ovlivněn spoustou faktorů, jako například technologický pokrok, legislativní změny, socioekonomické podmínky či změny ve společenských hodnotách. Pokud se na vývoj kriminality podíváme z dlouhodobého hlediska, zjistíme, že je v čase příznivý. Až na pár výkyvů postupem času klesají počty majetkových trestných činů.

Nesmíme však opomenout ani na pohled do minulosti. Historicky se majetková kriminalita vyvíjela společně s technologickými, ekonomickými a se sociálními podmínkami. V dřívějších dobách se lidé soustředili spíše na fyzický majetek a na jeho vlastnictví. Proto se vyskytovaly spíše krádeže, podvody či loupeže a mnohdy byly spojené s velkou mírou násilí. S postupem času se však formy majetkové kriminality začaly měnit. Se vzestupem moderních technologií se naskytly nové možnosti páčání trestné činnosti. Rozvíjel se finanční trh a obchodní vztahy, to zapříčinilo nové možnosti páčání trestných činů., mohou to být například podvody ve spojitosti s finančními prostředky, manipulace s trhy apod. Majetková kriminalita se dále stává ještě více sofistikovanější a globálnější. Rozvinula se například kybernetická kriminalita, praní špinavých peněz přes některé online platformy či další formy krádeží a podvodů. Jelikož se způsoby páčání trestné

činnosti stále vyvíjí, je potřeba aby se společně s nimi vyvíjely i nové přístupy k boji proti kriminalitě.

Dále je potřeba určit, jak budeme majetkovou kriminalitu měřit. Pro tuto práci bude zvolen Index kriminality. Díky němu budeme moci eliminovat podstatný číselný rozestup a usnadní se tak porovnávání mezi ekonomickými ukazateli a zůstane zachována dynamika vývoje v čase.

Index kriminality vyjadřuje intenzitu či zatíženost kriminality na počet obyvatel na určitém území, v našem případě počet obyvatel na území České republiky.

Pokud se zaměříme na složku obyvatel, kteří jsou trestně odpovědní, a kde nejsou zahrnuti osoby mladší 15 let, jedná se o použití čistého indexu. Pokud jde o všechny obyvatele, tedy i o osoby mladší 15 let, jedná se o hrubý index. My budeme využívat čistý index kriminality, vzhledem k tomu, že budeme porovnávat majetkovou kriminalitu s nezaměstnaností, HDP a s reálnými mzdami, je adekvátní se přiblížit k obdobné eliminaci věkových skupin, tedy ekonomicky aktivních jedinců ve společnosti.

Vzorec pro výpočet indexu kriminality:

$$\text{Index } k. = \frac{\text{počet trestných činů}}{\text{počet obyvatel na určitém území}} * 100\,000 \text{ (či menší měřítko)}^{19}$$

Pokud je například v roce 2022 index kriminality 110,37, jedná se tedy o index násoben 10 000, znamená to, že v roce 2022 připadlo zhruba 110 majetkových trestných činů na 10 000 obyvatel. Proto nám index kriminality poskytuje lepší údaje o intenzitě kriminality. Je však nutné počítat s jistou mírou zkreslení, oběti trestného činu se mohl stát například i cizinec.

¹⁹ ČSÚ [Český statistický úřad]. Kriminalita v ČR a EU, 2012-2022. [online]. Datum generování 30.1.2024 [cit. 2024-01-30]. Strana 5.

Tabulka 1: Počet obyvatel a počet registrovaných skutků na území České republiky, 2006-2022

Rok	Počet obyvatel od 15 let	Majetková kriminalita	Index kriminality (*1 000)	Index kriminality (*10 000)
2006	8807675	221707	25,17	251,72
2007	8904207	228266	25,64	256,36
2008	8987535	219347	24,41	244,06
2009	9012443	212168	23,54	235,42
2010	9014628	203717	22,60	225,98
2011	8964204	203675	22,72	227,21
2012	8955829	194970	21,77	217,70
2013	8934864	209351	23,43	234,31
2014	8937230	173611	19,43	194,26
2015	8930127	139092	15,58	155,76
2016	8931554	118082	13,22	132,21
2017	8939378	108497	12,14	121,37
2018	8956740	98670	11,02	110,16
2019	8983737	102136	11,37	113,69
2020	8982036	82116	9,14	91,42
2021	8981009	77562	8,64	86,36
2022	9076721	100183	11,04	110,37

Zdroj: Český statistický úřad, 2024, vlastní úprava

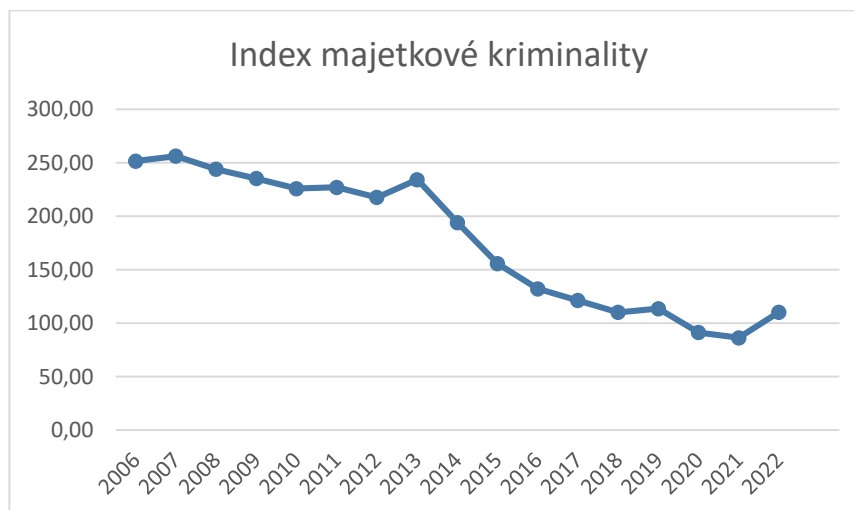
V tabulce č. 1 můžeme vidět výčet počtu obyvatel na území České republiky a počty registrovaných trestných činů spadajících do kategorie majetkové kriminality za období 2006-2022. Do skupiny počtu obyvatel jsou zahrnuty osoby od 15 let. Dále najdeme v tabulce sloupce s výpočtem čistého indexu kriminality, jeden, který je vynásoben 1 000, a druhý 10 000. Kdy pro nezaměstnanost a hrubý domácí produkt bude použit index násobený číslem 1 000, a pro reálné mzdy budeme používat index násobený 10 000.

5.2 Vývoj indexu majetkové kriminality

Vývoj indexu majetkové kriminality je důležitý nástroj pro měření a sledování trendů v oblasti majetkové kriminality. Dále se díky indexu kriminality můžeme zaměřit na konkrétní vzorce a trendy v různých oblastech nebo segmentech. Jde například analyzovat rozložení majetkové kriminality podle věkových skupin, geografického rozložení nebo sociálních a ekonomických kategorií a druhů majetku, které mohou být často cílem trestných činů.

V následujícím grafu si ukážeme, jak se vyvíjel index majetkové kriminality mezi lety 2006 až 2022 a rozebereme si jednotlivé milníky v čase, které mohly zapříčinit změny v počtu spáchaných majetkových trestných činů.

Graf 1: Index majetkové kriminality mezi lety 2006 až 2022

Zdroj: Český statistický úřad, 2024, vlastní zpracování

Na grafu vidíme, že majetková kriminalita, s ohledem na populaci, ve vybraném období postupně klesá. Nejnižší počet spáchaných majetkových trestných činů byl v roce 2021, naopak rok 2007 byl z hlediska spáchaných trestných činů nejpočetnější. Křivka je v čase relativně klesající, podstatný výkyv vidíme v roce 2013, poté menší výkyv v roce 2019 a na konci roku 2022 se křivka jeví jako rostoucí.

Rok 2013 prošel obecně velkým nárůstem registrované kriminality, za důsledek považujeme čin tehdejšího prezidenta, který v lednu roku 2013 vydal rozsáhlou amnestii. Mimo zdi věznic se tedy dostala spousta potenciálních pachatelů, část z nich po omilostnění opravdu začala opětovně páchat trestnou činností. Na konci roku 2013 bylo více než 5 tisíc objasněných trestných činů spácháno amnestovanými.

Zaměříme se také na rok 2020 a 2021. Všimněme si značného poklesu oproti roku 2019. Takovou skutečnost můžeme přikládat pandemii covid-19 a jejím opatřením, kdy byla snížena mobilita osob a byla zavedena opatření, která omezovala provozování veřejnosti přístupných aktivit. Některé pachatele by mohlo od trestné

činnosti odlákat zpřísnění trestů. Od 1. 10. 2020 nabyla účinnosti novela TrZ č. 333/2020. Novela zavedla zvýšení hranice škody při kvalifikaci trestných činů krádeže, částka se z 5000 Kč zvýšila na 10 000 Kč.²⁰ Taková změna je velice podstatná, počet evidovaných majetkových skutků poklesl až o jednu čtvrtinu, takovou skutečnost může z podstatné části způsobovat ona změna hranice škody, kdy některá trestná jednání spadla mezi přestupky, a tím se přestaly zařazovat do skupiny trestných činů.²¹ Dalším důvodem, který může mít vliv na postupné snižování kriminality je efektivnější práce policistů, využívání nových technologií a dostupných nástrojů pro efektivní odhalování kriminality. V roce 2022 vzrostl registrovaný počet majetkové kriminality téměř na úroveň roku 2019. Nárůst můžeme přičítat rozvolnění pandemických opatření či snížení životní úrovně obyvatel v důsledku pandemie. Zároveň můžeme nárůst kriminality přičítat počátku válečného konfliktu na Ukrajině. Tato událost se velmi negativně promítla v mnoha odvětvích vnitřní bezpečnosti. Vzrostla například sféra desinformací a kriminalita celkově byla narušena přílivem cizinců, což byl následek uprchlické vlny, jež byla vyvolána konfliktem na Ukrajině. Přibyl počet případů nelegální migrace apod.

²⁰ Zákon č. 333/2020 Sb., §138 odst. 1, Změna trestního zákoníku, v plném znění.

²¹ ČSÚ [Český statistický úřad]. Kriminalita v ČR a EU, 2012-2022. [online]. Datum generování 30.1.2024 [vid. 2024-01-30].

Dostupné z:< <https://www.czso.cz/documents/10180/221256712/08000923.pdf/cc393f0e-fdf0-4e33-9bd0-4fee030b3f10?version=1.1>>

6. Analýza ekonomických ukazatelů v letech 2006–2022

V následující části budeme analyzovat vybrané ekonomické ukazatele, které mohou mít vliv na majetkovou kriminalitu, konkrétně se jedná o nezaměstnanost, HDP a reálné mzdy. Analýza ekonomických ukazatelů je klíčový nástroj, který nám pomáhá porozumět stavu a vývoji ekonomiky. Sledovány jsou tři základní ukazatele, které poskytují informace o zdraví ekonomiky a mohou naznačovat, jakým směrem se bude ekonomika vyvíjet na základě dostupných dat z minulosti. Nezaměstnanost odráží stabilitu na trhu práce, HDP měří celkovou hodnotu statků a služeb, jež jsou vyprodukovány v určité ekonomice a reálné mzdy zohledňují kupní sílu pracujících.

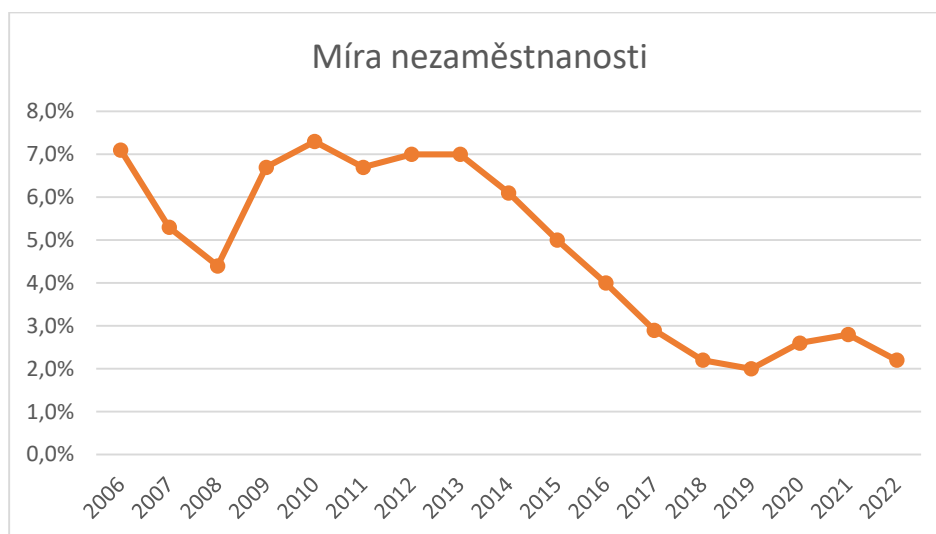
Zjištěné údaje, budou vyčleněny v samostatných tabulkách a následně zaznamenány do grafu na základě získaných dat z Českého statistického úřadu, Eurostatu, policejních statistik a z databáze ČNB.

6.1 Nezaměstnanost

Svoji pozornost nyní zaměříme na zkoumání nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti je jedním z nejdůležitějších ekonomických ukazatelů. Měří podíl lidí, kteří aktivně hledají práci, jsou práce schopni, ale nemohou práci nalézt. Tento ukazatel poskytuje důležitý pohled na ekonomickou stabilitu a na dynamiku pracovního trhu. Míra nezaměstnanosti je důležitá jak pro jednotlivce, tak i pro ekonomiku jako celek. Vysoká míra nezaměstnanosti zpravidla naznačuje oslabení ekonomiky, nižší spotřebu, nižší příjmy a také sociální potíže, tedy potenciální výskyt problémů z hlediska životní úrovně. Na opačné straně, nízká míra nezaměstnanosti může vést k silnějšímu tlaku na mzdy a na inflaci.

Pro analýzu vlivu míry nezaměstnanosti budeme používat tzv. obecnou míru nezaměstnanosti vyjádřenou v procentech. Data pravidelně zveřejňuje a zpracovává Český statistický úřad, který ji také měří již ustálenou metodou. O evidenci dat týkajících se zaměstnanosti se však stará Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Graf 2: Míra nezaměstnanosti mezi lety 2006 až 2022

Zdroj: Český statistický úřad, 2024, vlastní zpracování

Na grafu můžeme vidět vývoj obecné míry nezaměstnanosti uváděnou v procentech v průběhu sledovaného období od roku 2006 do roku 2022. V roce 2006 se zvyšoval počet ekonomicky aktivních jedinců, to se projeví nárůstem zaměstnanosti a naopak poklesem nezaměstnanosti. Od roku 1998 se jednalo o nejnižší úroveň nezaměstnanosti. Poptávka na trhu práce stoupala a růst dlouhodobě nezaměstnaných se zastavil. Povšimněme si poklesu v roce 2008. Obecná míra nezaměstnanosti klesla na 4,4%, to je oproti roku 2007 o 0,9 procentního bodu. V roce 2008 byla míra nezaměstnanosti na dobré úrovni. Vývoj se ale různil stát od státu. V České republice se hospodářská krize projevila podstatně později než ve většině západních ekonomik a rostl počev volných pracovních míst. Zlom nastal na podzim 2008 a následný vývoj nás vrátil do obdobného stavu jako v roce 2006. Až v roce 2009 poklesla míra ekonomické aktivity a nezaměstnanost začala stoupat, taková skutečnost byla ovlivněna hospodářskou krizí. Na základě krize se snížil počet volných pracovních míst, zvýšil se počet nezaměstnaných a tím se také zvýšil počet uchazečů o podporu v nezaměstnanosti. Rok 2010 byl výrazně ovlivněn zpožděnými dopady recese a úpravou legislativy. Přestaly platit daňové úlevy a na základě toho proběhlo propouštění pracovníků s nižšími mzdami. Až v roce 2011 se projevila snaha uchazečů o práci, lidé se totiž snažili zajistit si výhodnější podmínky. Ekonomika se však v průběhu roku 2011 ocitla v dluhové krizi, která pokrývala celou

eurozónu, to zapříčinilo zpomalení ekonomického růstu až do roku 2013. Současně klesala inflace a hrozil pád do deflační pasti. V roce 2013 prošlo měření míry nezaměstnanosti změnou, začala uvádět podíl nezaměstnaných osob, kteří jsou evidováni na úřadech práce a vůči obyvatelstvu ve věkové kategorii 15-64 let. Ve zmiňovaných letech tedy můžeme pozorovat vysokou míru nezaměstnanosti. V návaznosti na dluhovou krizi bylo provedeno uvolnění měnové politiky, technicky šlo o nastavení téměř nulových úrokových sazeb a o udržení kurzu na úrovni 27 korun za euro a méně. Takové uvolnění přispělo v roce 2014 k návratu ekonomiky na původní trasu. Nezaměstnanost tedy začala klesat a mzdy rostly společně se zaměstnaností.

Uvolněná měnová ekonomika, propad cen ropy, růst zahraniční poptávky a zvýšení vládních investic z fondů EU, přispívalo k poklesu nezaměstnanosti i v roce 2015, kdy byl růst ekonomiky mimořádně rychlý, což můžeme pozorovat i ve spojitosti s HDP. V roce 2017 na trhu práce převažovala příznivá tendence, z čehož profitovaly osoby v zaměstnaneckém postavení, rok 2017 byl z hlediska nezaměstnanosti nejsilnější od roku 2008 a práci mělo nejvíce lidí od vzniku samostatné ČR. K takovému růstu zaměstnanosti přispěl vyšší počet podnikajících osob. Následující rok si Česká republika nadále udržuje dobrou pozici na trhu práce v rámci Evropské unie. Na růstu zaměstnanosti mají příznivý vývoj aktivní zásahy státu a vývoj českého hospodářství. Příznivá ekonomická situace se odráží i na poklesu nezaměstnanosti osob se znevýhodněním. Také roste počet hlášených volných pracovních míst, taková skutečnost se projevuje poklesem dynamiky nezaměstnanosti a růst zaměstnanosti zpomaluje. Výrazné zpomalení dynamiky pozorujeme následně i v roce 2019. Obecná míra nezaměstnanosti nejnižší za celé sledované období 17 let. Avšak 2019 také rokem přelomovým, neboť nezaměstnanost začíná opět růst. Rok 2020 byl zřejmě ovlivněn pandemií covid-19, na základě bezpečnostních opatření se český pracovní trh potýkal s nedostatkem zaměstnanců. V evidenci nezaměstnaných se nejčastěji objevovali uchazeči s nízkou kvalifikací a zvýšil se tedy zájem o rekvalifikační kurzy. Nezaměstnanost roste i v roce 2021, kdy obecná míra nezaměstnanosti vystoupala na 2,8%, ocitáme se tedy pomyslně opět v roce 2017, kdy byla nezaměstnanost obdobná. Navzdory růstu nezaměstnanosti

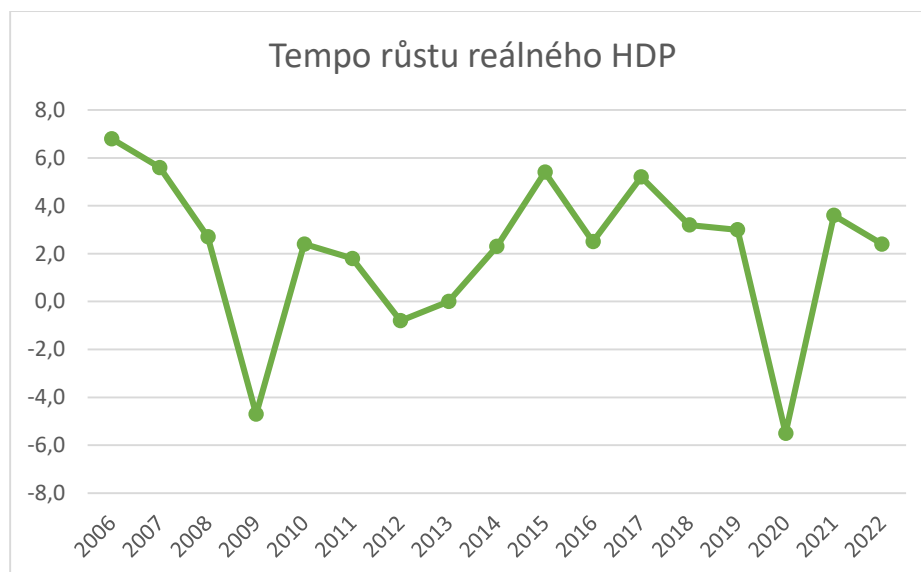
Česká republika vykazuje nejnižší meziroční tempo růstu v rámci EU v průběhu krize covid-19. Následující rok se trh práce ustálil po pandemické krizi a nezaměstnanost opět poklesla na stejnou míru jako v roce 2018.

6.2 Hrubý domácí produkt (HDP)

HDP je jeden z nejdůležitějších ukazatelů míry prosperity a ekonomické aktivity. Je to široce používaný ukazatel, který měří ekonomický výkon země. Růst HDP naznačuje zvyšování produktivity a rozvoj ekonomiky, tedy i s vysokou zaměstnaností a se zlepšováním životní úrovně. Naopak pokles HDP představuje pokles agregátní produkce s řadou negativních průvodních ekonomických jevů.

Pro hrubý domácí produkt budeme používat údaje o tempu růstu reálného HDP. Oproti majetkové kriminalitě a nezaměstnanosti HDP v čase podstatně více kolísá a je citlivé na změny v domácí i zahraniční ekonomice.

Graf 3: Tempo růstu reálného HDP mezi lety 2006 až 2022

Zdroj: Český statistický úřad, 2024, vlastní zpracování

Mezi lety 2007 a 2015 probíhal všeobecný ekonomický propad, jinak nazýváno velká recese, kdy došlo k poklesu na světových trzích. Ekonomická krize započala v USA, odkud se začala šířit do celého světa. Počátky krize se začaly projevovat v Americe na konci léta 2007 krachem investičních fondů banky Bear Stearns,

dále americkou hypoteční krizí, kdy se banky snažily o co největší výnos z hypotečních úvěrů, který byl poskytován i málo bonitním klientům, ta postupem času přerůstala ve světovou finanční krizi. Jako příčinu můžeme brát v potaz i vysoké ceny ropy, které vedly k poklesu reálného HDP a následně se zvedly spotřebitelské ceny. Ačkoli se Česká republika jevila jako velice stabilní, díky svému nízkému státnímu dluhu, zaznamenáváme snížení hospodářské produkce a pokles poptávky po vývozu do zahraničí. V roce 2010 došlo k oživení české ekonomiky, která byla pozitivně ovlivněna zahraničním obchodem, kdy rostl exportní trh. Dále byl trh pozitivně ovlivněn domácí poptávkou, kdy došlo k nízké spotřebě domácností, a firmy měly větší potřebu tvořit zásoby. Rovněž bylo oživeno odvětví, jež poskytuje soukromé služby. Na základě těchto skutečností se začala uzavírat záporná produkční mezera, která vznikla exportním šokem, tedy výpadkem zahraniční poptávky koncem roku 2008. V roce 2012 můžeme zaznamenat propad, jež byl způsoben poklesem spotřeby domácností a rovněž zaostal meziroční růst fixních investic. Situace se začala výrazně zlepšovat v roce 2014, kdy byl zaznamenán podstatně větší nákup automobilů a jiných komodit. Vliv krize způsobil snížení cen nemovitostí, na což lidé reagovali tak, že místo bydlení v pronájmu začali kupovat vlastní domy a byty. Podle ekonomů se zdálo, že rok 2014 je zlomový k překonání krize, avšak růst nebyl tak vysoký, jak bylo předpokládáno na základě zahraničních ekonomik. V roce 2015 bylo dosaženo nejvyšší hodnoty HDP od roku 2007, vývoj české ekonomiky dynamicky stoupal, k takové situaci výrazně přispělo dočerpávání prostředků z evropských fondů.

Následující rok dynamika růstu HDP v porovnání s předchozími dvěma lety podstatně zaostávala. Rok 2017 byl posílen vlivem investic, hlavně těch soukromých. Zrychlil i zahraniční obchod zboží a služeb. Onen dynamický růst se promítl i v odvětví trhu práce, jež vykazoval symptomy přehřívání, z důvodu pohybu pod hranicí přirozené míry nezaměstnanosti. Velký propad ekonomiky byl zaznamenán v roce 2020, kdy se tempo růstu HDP opět posunulo do záporných hodnot. Byl zaznamenán největší pokles ekonomiky od vzniku samostatné České republiky. Pokles byl ovlivněn investičními výdaji a spotřebou domácností, také se v první polovině roku propadla zahraniční poptávka, ta však ve 3. čtvrtletí začala významně růst. Rok 2020 byl zasažen závažným šokem způsobeným pandemií.

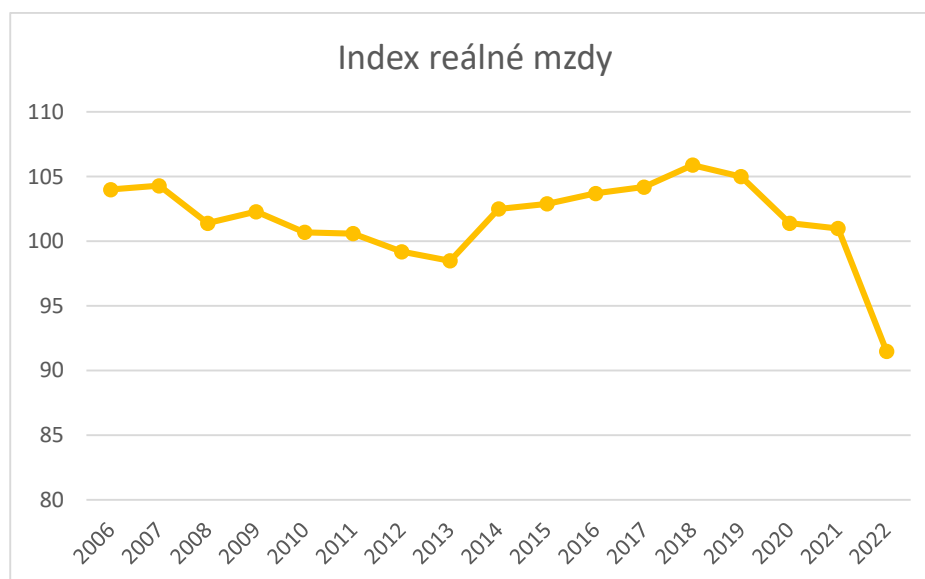
V první polovině roku byla výrazně omezena hospodářská aktivita, v druhé polovině napomohla ekonomice reakce měnové a fiskální politiky, jež pomohla ke stabilizaci hospodářských aktivit. V roce 2021 začala česká ekonomika opět stoupat, očekával se rekordní růst inflace a počítalo se s nejvyšším propadem životní úrovně od vzniku samostatné České republiky. Rok 2022 byl zasažen energetickou krizí, začaly stoupat ceny energií. Cena elektřiny se v první polovině roku zvýšila až o 62% a také ceny plynu byly v České republice nejvyšší z celé Evropy. V neposlední řadě byla země zasažena uprchlickou krizí, což mělo také podstatný vliv na formování ekonomiky. Zvýšil se vývoz zboží a služeb a v průběhu roku posiloval růst cenové hladiny.

6.3 Reálné mzdy

Reálné mzdy představují úroveň mezd upravenou o inflaci. Ukazují skutečnou kupní sílu pracujících a také jejich schopnost zlepšit, nebo aspoň udržet, svoji životní úroveň. Reálné mzdy tedy poskytují informace o tom, jak dobře se pracující lidé mohou uživit z jejich současné mzdy v konkrétním ekonomickém prostředí. Růst reálných mezd nám může indikovat ekonomickou prosperitu a zvýšení životní úrovně, oproti tomu pokles může naznačovat ekonomické zhoršení a pokles kupní síly.

V této práci budeme užívat index reálných mezd. Daný index vyjadřuje, zda si za průměrnou mzdu můžeme nakoupit více či méně. Číslo menší než 100 znamená pokles reálné mzdy, číslo větší než 100 znamená vzestup.

Graf 4: Index reálné mzdy mezi lety 2006 až 2022

Zdroj: Český statistický úřad, 2024, vlastní zpracování

Na grafu číslo 4 můžeme sledovat vývoj indexu reálné mzdy v čase od roku 2006. Takový index vyjadřuje změnu hodnoty za vybrané časové období oproti časovému období přechozímu. Porovnává se tedy reálná mzda za rok s reálnou mzdou z předchozího roku. Můžeme vidět, že od roku 2006 do roku 2013 reálné mzdy v České republice stagnovaly. V roce 2009 je zaznamenán minimální nárůst, poté index reálné mzdy klesá až do roku 2015. Takovou skutečnost můžeme přisuzovat hospodářské krizi, která se však projevila na reálných mzdách o něco později. Ke zkoumání vývoje reálných mezd je nutné pozorovat i inflaci a nominální mzdy.

K výraznému zdražení došlo v roce 2008, což měla za následek ekonomická recese vzniklá na základě hospodářské krize. Na vývoji reálných mezd se podílela stagnace příjmů z podnikání zaměstnavatelů. V roce 2014 mzdy a platy nabraly růstový potenciál na základě oživení ekonomiky po hospodářské krizi. Od roku 2015 růst mezd oživilo zvyšování národohospodářské produktivity práce. Onen nárůst výrazně přispěl ke zvýšení nominálního disponibilního důchodu domácností, společně s inflací byla tedy podporována reálná spotřeba. Uvolnění měnových podmínek v předchozích letech zabránilo nežádoucí deflaci, pokles cen

potravin však dlouho bránili inflaci v návratu na cíl ČNB, tedy na dvě procenta. Až závěrem roku 2016 došlo k dosažení inflačního cíle. Roku 2017 byl tedy ukončen měnový závazek ČNB. Roku 2018 se situace otočila a byl zaznamenán nárůst reálné mzdy. Rok 2018 byl však posledním rokem růstu reálných mezd, situace se opět obrátila a reálné mzdy začaly postupně klesat. Od roku 2019 reálné mzdy stagnovaly kvůli vzniklým pandemickým opatřením, Česká republika zaznamenala ekonomický propad, což mělo nemalý vliv i na reálné mzdy. Nejrazantnější změnu vidíme v roce 2022. Oproti roku 2021 nastal prudký pokles reálné mzdy, kdy se propadla na nejnižší hodnotu za sledované období. Podstatný pokles reálných mezd byl v roce 2013, kdy se dostáváme na druhou nejnižší příčku indexu reálné mzdy za sledované období. Největší meziroční pokles můžeme vidět v roce 2022. Onen pokles byl způsoben působením pandemických opatření a v neposlední řadě i počátkem válečného konfliktu na Ukrajině. Svůj podíl na situaci mají i výpadky dovozu surovin ze zemí zapojených do konfliktu. To způsobuje dočasné navýšení cen či dočasnou nedostupnost.

7. Srovnání vývoje ekonomických ukazatelů a majetkové kriminality

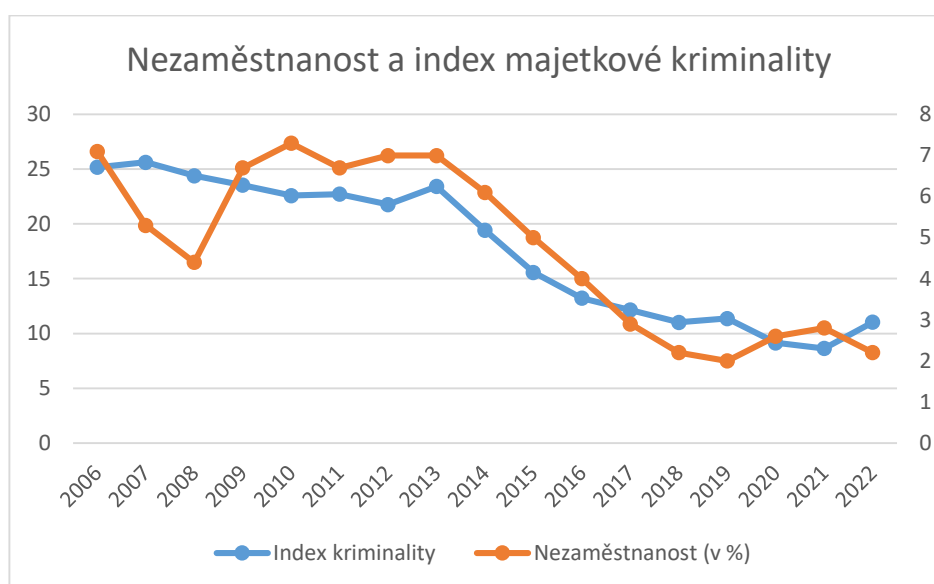
Srovnání ekonomických ukazatelů s majetkovou kriminalitou představuje důležité téma nejen v oblasti ekonomické analýzy. Jednotlivé ukazatele jako je nezaměstnanost, HDP a reálné mzdy poskytují podstatné informace o zdraví a vývoji ekonomiky, zatímco majetková kriminalita nám poskytuje možnost nahlédnout do bezpečnosti a právního prostředí v určité zemi. V následující části práce se tedy zaměříme na porovnání těchto dvou skupin a na jejich vzájemný vztah. Při zkoumání těchto ukazatelů je možné odhalit nečekané souvislosti a trendy, které mohou být klíčové pro plánování strategií jak v oblasti boje proti kriminalitě, tak v oblasti ekonomického rozvoje. Srovnání ekonomických ukazatelů s majetkovou kriminalitou je klíčové, chceme-li pochopit celkový stav a vývoj společnosti. Změny ve spojitosti s ekonomickými ukazateli mohou ovlivnit typ a úroveň kriminality na určitém území. Naopak i změny v míře kriminality mohou mít jisté důsledky, které ovlivňují ekonomickou stabilitu.

V této kapitole porovnáme vývoj indexu majetkové kriminality s jednotlivými ekonomickými ukazateli. Na časové ose znázorníme období za posledních 17 let od roku 2006 do roku 2022. Každý ukazatel bude s majetkovou kriminalitou porovnáván zvlášť a na základě grafu se pokusíme vyvodit možnou spojitost mezi množstvím spáchaných majetkových trestných činů a mezi vybranými ekonomickými ukazateli. Zaměříme se na různé odchylky v čase a na vzájemnou spojitost.

7.1 Nezaměstnanosti a index majetkové kriminality

Studium vztahu obecné míry nezaměstnanosti a indexu majetkové kriminality je klíčový pro porozumění dynamiky v socioekonomické sféře, které čelí moderní společnost. Tyto dva ukazatele poskytují dílčí informace o bezpečnostní situaci a o stavu na pracovním trhu v určité oblasti. V následující analýze se zaměříme na vzájemný vztah a interakci mezi těmito dvěma ukazateli s cílem identifikovat možnou příčinnou povahu jejich vztahu.

Graf 5: Nezaměstnanost a index majetkové kriminality mezi lety 2006 až 2022

Zdroj: Český statistický úřad, 2024, vlastní zpracování

Na grafu číslo 5 vidíme, že míra nezaměstnanosti v zásadě pozitivně koreluje s majetkovou kriminalitou. S růstem nezaměstnanosti se zvyšuje páčání trestné činnosti, stejně tak s klesajícím počtem nezaměstnaných osob se majetková kriminalita snižuje. Můžeme tedy pozorovat, že křivky se pohybují souběžně a bez zpoždění. To může rozvíjet myšlenku, že pokud lidé ztratí zaměstnání, hledají náhradu za ušlé příjmy.

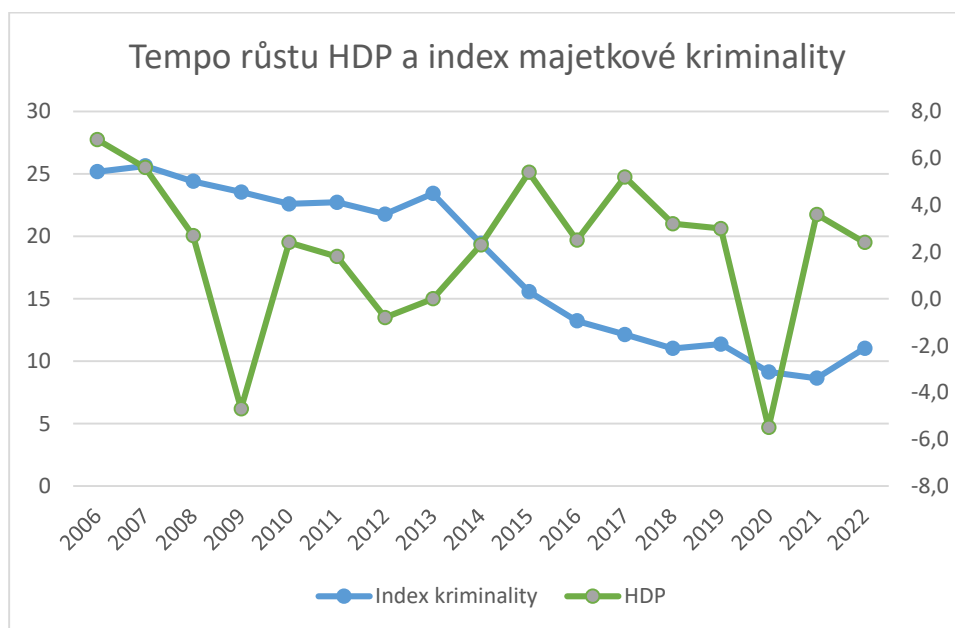
Největší pokles nezaměstnanosti můžeme pozorovat mezi rokem 2006 a 2007, kdy byl pokles o 1,8 procentního bodu. Na takový náhlý pokles majetková kriminalita příliš nereagovala, dokonce se zvýšil její počet. Nezaměstnanost však klesala i nadále v roce 2008, kdy oproti roku 2007 klesla o 0,9 procentního bodu. V tomto roce již můžeme zaznamenat pokles indexu majetkové kriminality, ne však takový, jaký by se nejspíše očekával. Od roku 2013 jde vidět, jak křivky společně reagují. Při zvýšené nezaměstnanosti pozorujeme i zvýšení spáchaných činů. V roce 2014 však nezaměstnanost razantně klesá a s ní i majetková kriminalita. V roce 2020 byla obecná míra nezaměstnanosti 2,6 %, meziročně vzrostla o 0,6 procentního bodu, ale stále si držela prvenství mezi zeměmi EU 27. Ačkoliv se v roce 2020 míra nezaměstnanosti zvyšovala, majetková kriminalita podstatně klesala, stejně tak jako následující rok. Zlom nastal v roce 2022, kdy se situace obrátila. Počet spáchaných majetkových trestných činů narostl. Oproti

tomu nezaměstnanost začala klesat na 2,2%. Nacházíme se tedy na druhé nejnižší míře nezaměstnanosti za sledované období. V roce 2022 a v letech následujících lze předpokládat, že se situace v České republice bude odvíjet od průběhu válečného konfliktu na Ukrajině a zároveň od dopadů energetické krize na zaměstnavatele.

7.2 Tempo růstu reálného HDP a index majetkové kriminality

Rozbor vztahu tempa růstu reálného HDP a indexu majetkové kriminality představuje důležitý prvek, který nám poslouží k pochopení dynamiky ekonomiky a majetkové kriminality v České republice. Následující analýza poskytuje pohled na interakci mezi ekonomickým růstem a mírou majetkové kriminální aktivity, což může mít zásadní dopady na společnost jako celek.

Graf 6: Tempo růstu reálného HDP a index majetkové kriminality mezi lety 2006 až 2022

Zdroj: Český statistický úřad, 2024, vlastní zpracování

U HDP můžeme pozorovat velké výkyvy v roce 2009, kdy za propad může velká hospodářská krize, a v roce 2020, kdy Českou republiku postihly dopady pandemie covid-19. Na skutečnost, že HDP razantně klesl, index majetkové kriminality příliš nereaguje. V obou případech se snížila majetková kriminalita, avšak na základě předpokladu, že mezi HDP a majetkovou kriminalitou by měl být

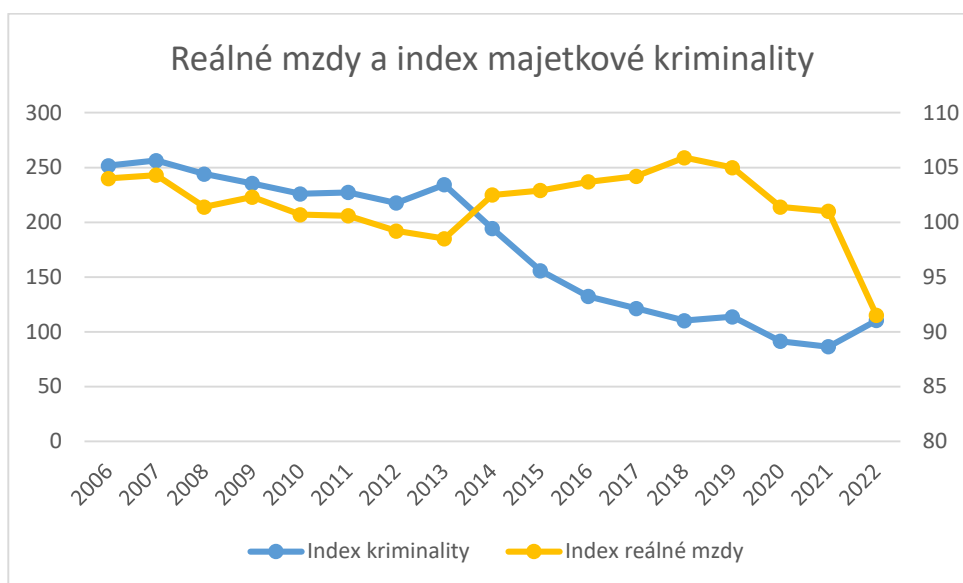
negativní vztah, by měla kriminalita růst. Takový vývoj však ve sledovaném období nenastal.

Obecně tedy nelze tvrdit, že HDP má významný vliv na vývoj kriminality. Míra majetkové kriminality v podstatě nereaguje na kolísavý vývoj HDP. Za sledované období tedy nelze prokázat korelaci mezi HDP a majetkovou kriminalitou.

7.3 Index reálných mezd a index majetkové kriminality

Index reálné mzdy měří změnu kupní síly pracujících obyvatel vzhledem k inflaci a index majetkové kriminality měří úroveň kriminálních činů souvisejících především s majetkem, jedná se tedy především o krádeže, korupci a podvody. Propojením těchto ukazatelů získáme bližší pohled na ekonomické prostředí a s nimi spojenou možnost bezpečnostních hrozeb.

Graf 7: Reálné mzdy a index majetkové kriminality mezi lety 2006 až 2022

Zdroj: Český statistický úřad, 2024, vlastní zpracování

Na grafu číslo 7 můžeme vidět působení reálných mezd. Ukazuje se, že do roku 2013 je vývoj reálných mezd s majetkovou kriminalitou pozitivně korelovaný, kdy nižší reálné mzdy doprovázejí nižší míru kriminality. Není tedy naplněn předpoklad, že nižší reálné mzdy přispívají k vyšší majetkové kriminalitě. Tento vztah se po roce 2013 začíná měnit. Vidíme, že se stagnace zastavila a reálné

mzdy rostly, oproti tomu majetková kriminalita začala klesat. Vývoj ukazatelů je tedy od roku 2013 v souladu se základním předpokladem, že vyšší reálné mzdy přispívají k nižší míře kriminality. Ukazuje se, že reálné mzdy reagují s menším zpožděním. Konkrétně za hospodářské krize v roce 2008 je index reálných mezd 101,4 a následující rok, tedy v roce 2009 stoupá na 102,2. Až v roce 2010 se projevuje pokles reálných mezd, který pokračuje až do roku 2013. Ačkoliv má křivka zpoždění, koreluje s křivkou indexu majetkové kriminality. Tak tomu bylo do roku 2019. Následně na to začal index reálných mezd klesat, nejprve pozvolna až do roku 2021, ale s nástupem roku 2022 byl zaznamenán prudký pokles. Onen pokles zaznamenal největší meziroční změnu, index reálných mezd klesl oproti roku 2021 o 9,5 jednotek. Hodnota reálných mezd se s indexem 91,5 ocitla na nejnižším bodě za vymezené období. Pro obyvatele to znamená, že si za reálnou mzdu koupí o 8,5% méně. Index majetkové kriminality se v letech 2019 až 2021 nevyvíjel podle očekávání z let minulých. Navzdory tomu, že reálné mzdy klesaly, majetková kriminalita nerostla, začala pozvolna klesat. Zajímavý je také vzestup kriminality v posledním sledovaném roce, který lze částečně přičíst významnému poklesu reálných mezd. Až v roce 2022, kdy reálné mzdy podstatně poklesly, začala majetková kriminalita růst. Stejně jako u předchozích ukazatelů bude záležet i na vývoji konfliktu na Ukrajině. Takový konflikt představuje jednoznačně pro českou ekonomiku stagflační šok, který se projeví nízkým růstem reálných mezd a vyšší inflací.

7.4 Možný vývoj v budoucích letech

S ohledem na současné trendy, situaci ve světě a dosavadní vývoj se v následující části práce pokusíme dopracovat k možné předpovědi vývoje ekonomických ukazatelů a majetkové kriminality v následujících letech. Vezměme v potaz krátké období, které zahrnuje rok 2023 a zhruba první polovinu roku 2024, a delší období, které je možné datovat od druhé poloviny roku 2024 a výše.

V krátkém období můžeme očekávat negativní dopady vysoké inflace a energetické krize na ekonomiku. Na základě takové skutečnosti budou v dlouhém období vznikat opatření vůči oné vysoké inflaci a energetické krizi, která pomohou vrátit

české ekonomice stabilitu. Víme, že během roku 2023 již inflace klesala, což by mělo do budoucna podpořit obnovení růstu spotřeby domácností. V souvislosti se zlepšující se domácí i zahraniční poptávkou by ekonomika měla v budoucnu posilovat. Domácnosti i firmy začínají realizovat odloženou spotřebu a investice z let přísných pandemických opatření. Další rizika jsou spatřována v geopolitickém vývoji na Východě. Co se týče reálných mezd, na konci roku 2022 stagnují, stejně tak tomu je na počátku roku 2023. V druhé polovině roku však stagnace citelně zpomalila. Díky možné stabilizaci inflace by mohla reálná mzda začít růst. Češi by se v roce 2024 měli dočkat viditelnějšího růstu reálné mzdy. Předpoklad růstu reálných mezd je 3,5 % za rok.²² Dále se v roce 2023 zastavil trend klesající míry nezaměstnanosti, navzdory tomu trh práce je a pravděpodobně bude přetížen přebytkem pracovních míst. Prognóza na rok 2024 je tedy taková, že nezaměstnanost bude mírně narůstat.²³ Na současnou situaci veřejných financí vláda reagovala prostřednictvím konsolidačního balíčku. Jehož projev by měl být znatelný v průběhu roku 2024. Soukromé investice se tedy pravděpodobně stanou nejpodstatnější složkou pro pohyb české ekonomiky, jejich růst však onen ozdravný balíček omezí a povede k mírnému snížení vlivu na vývoj HDP. Kurz české koruny se v současné době pohybuje okolo silných hodnot, to může svědčit o kvalitě české exportní produkce, znamená to tedy, že český trh je konkurenceschopný na zahraničních trzích. Taková situace přispívá k růstu HDP. Síla koruny však není pro rok 2024 moc optimistická.

Na základě předpokladu vývoje ekonomiky či nezaměstnanosti můžeme brát v úvahu možnost, že majetková trestná činnost v krátkém období nebude klesat. S největší pravděpodobností zůstane v podobné míře jako v roce 2022 nebo bude růst. V dlouhém období záleží na délce válečného konfliktu a na postoji státu vůči rekonvalescenci České republiky. S ohledem na rok 2023 víme, že majetková kriminalita oproti roku 2022 mírně roste. Nejvyšší nárůst zaznamenaly prosté

²² KOVANDA, Lukáš, Ph.D., *Reálná mzda v Česku padá soustavně už dva roky, což je historický rekord. Nikdy nebylo tak špatně tak dlouho, ovšem světélko na konci dlouhého tunelu vidět je*. In: Kurzy.cz, spol. s. r. o. [online]. AliaWeb spol. s. r. o. ISSN 1801-8688. 08.12.2024. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: < <https://www.kurzy.cz/zpravy/751565-realna-mzda-v-cesku-pada-soustavne-uz-dva-roky-coz-je-historicky-rekord-nikdy-nebylo-tak-spatne/> >

²³ DELOITTE, *Výhledy české ekonomiky pro rok 2024*. In: Deloitte.com [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: < <https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/about-deloitte/articles/vyhledy-ceske-ekonomiky.html> >

krádeže v obchodech. To nás může ujišťovat v tvrzení, že lidé páchají majetkovou trestnou činnost kvůli nutnosti zabezpečení základních potřeb.

8. Závěr

Cílem práce bylo zjistit, zda vybrané ekonomické ukazatele mohou mít vliv na majetkovou kriminalitu v podmínkách České republiky. První část práce byla věnována definici kriminality a jejímu členění. Následně byly představeny tři ekonomické ukazatele včetně metodiky jejich výpočtu, a sice, míra nezaměstnanosti, tempo růstu reálného HDP a index reálných mezd. U těchto ukazatelů byly doplněny předpoklady o jejich teoretickém působení na majetkovou kriminalitu. Následující část práce se zaměřila na existující výzkumnou literaturu zabývající se daným problémem.

Druhá část práce obsahuje rozbor vývoje indexu majetkové kriminality a vybraných ekonomických faktorů od roku 2006 do roku 2022. Pokud jde o vývoj indexu majetkové kriminality, lze konstatovat, že až na relativně malé odchylky počet spáchaných majetkových trestných činů v průběhu let klesá.

Následně byla pozornost věnována aspektům vývoje vybraných ekonomických ukazatelů.

V další části byly zkoumány společné rysy a odlišnosti vývoje hodnot indexu majetkové kriminality s jednotlivými ekonomickými ukazateli. Ukázalo se, že nezaměstnanost téměř bez zpoždění pozitivně koreluje s křivkou indexu kriminality, což je v souladu s předpokladem o pozitivním příspěvku nezaměstnanosti k majetkové kriminalitě. Následně byl posouzen vývoj majetkové kriminality s vývojem tempa růstu HDP, přičemž uvedená data neumožňovala interpretovat jasnější povahu vztahu mezi těmito dvěma ukazateli. V posledním případě byl posuzován vývoj indexu majetkové kriminality v kontextu vývoje indexu reálné mzdy. Zde platí, že od roku 2013 vývoj ukazatelů vykazuje znaky negativní korelace, což je v souladu s předpokladem o tom, že vyšší reálné mzdy přispívají k poklesu majetkové kriminality.

Jednoduchý provedený rozbor tak ukazuje, že nezaměstnanost a reálné mzdy mohou mít významný vliv na míru majetkové kriminality. Oproti tomu vývoj indexu majetkové kriminality nevykazoval korelaci s vývojem HDP ve sledovaném období.

K vylepšení provedeného rozboru by přispělo větší množství dostupných dat pro delší časové období, použití statistických či ekonomických metod či zohlednění dalších faktorů, které mohou majetkovou kriminalitu vysvětlovat. Rovněž se jeví jako účelné provést detailnější rozbor na datech roku 2022, ve kterém lze pozorovat podstatné zhoršení ekonomické situace a nárůst majetkové kriminality.

Seznam použitých zdrojů

1. HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 576 s. ISBN 978-80-7400-641-8
2. HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 6. vydání. 720 s. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-278-6
3. HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie. Středně pokročilý kurz*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 631. ISBN 978-80-7400-397-4.
4. KOTYNKOVA, Magdalena. *Socialni ochrana chudych v Ceske republice*. Oeconomica, Praha 2007. ISBN 978-80-245-1302-7
5. VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 664 s.
6. URBANOVÁ, Martina. *Systémy sociální kontroly a právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, 191 s. ISBN 80-86898-94-6.
7. BECKER, Gary S. *Crime and Punishment: An Economic Approach*. Journal of Political Economy, vol. 76, no. 2, 1968, pp. 169–217. [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: JSTOR, <<http://www.jstor.org/stable/1830482>>
8. CERRO Ana, Osvaldo MELONI. *Determinants of the crime rate in Argentina during the '90s*. 2000. [online]. [cit. 2024-01-30] Dostupné z: <<https://econ.uchile.cl/uploads/publicacion/6a59c032-d7eb-40bd-a86d-b3522a2507d5.pdf>>
9. ELGHANDOUR, Noah, FLEMARY, Miral Ahmed. *Economics of Crime in the U.S.: Panel Data Analysis (1980-2014)* 2016. [online]. [cit. 2024-03-05] Dostupné z: <https://www.researchgate.net/figure/Path-Effects-of-Unemployment-on-Crime-by-Cantor-and-Land_fig1_314234644>
10. FREEMAN Richard B. *Economics of crime*. *Handbook of labor economics*, strana 3529-3571. Edite by O. Ashen and David Card. Elsevir 1999. [online]. [cit. 2024-01-30] Dostupné z: <<https://webpace.qmul.ac.uk/fcornaglia/economics%20od%20crime.pdf>>
11. LOUŽEK, Marek. *Ekonomická teorie Garyho Beckera*. *Politická ekonomie*, 2014, str 6: 851. Strana 859. [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z:

- <https://polek.vse.cz/artkey/pol-201406-0007_Ekonomicka-teorie-Garyho-Beckera.php?back=%2Fjel.php>
12. NILSSON, Anna a Jonas AGELL. *Crime, unemployment and labor market programs in turbulent times*. [online]. 2003. [cit. 2024-01-11] Dostupné z: <<https://www.econstor.eu/bitstream/10419/82199/1/wp03-14.pdf>>
 13. PHILLIPS Julie, LAND C. ,Kenneth, *The link between unemployment and crime rate fluctuations: An analysis at the county, state, and national levels*, Social Science Research, Volume 41, Issue 3,2012, Str. 681-694. [online]. [cit. 2024-03-12] ISSN 0049-089X. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2012.01.001>>
 14. Zákon č. 40/2009 Sb., §138 odst. 1, trestní zákoník, v plném znění.
 15. Zákon č. 333/2020 Sb., §138 odst. 1, Změna trestního zákoníku, v plném znění.
 16. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, [ČNB]. Výroční zpráva (2006-2022). [online]
 17. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, [ČNB] [Copyright © Česká národní banka, 2003-2018 | Všechna práva vyhrazena. [online]. [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: <https://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/prurezova_temata_menova_politika/1_ekonomicky_vyvoj_na_uzemi_ceske_republiky.html>
 18. ČSÚ [Český statistický úřad]. Kriminalita v ČR a EU, 2012-2022. [online]. Datum generování 30.1.2024 [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/documents/10180/221256712/08000923.pdf/cc393f0e-fdf0-4e33-9bd0-4fee030b3f10?version=1.1>>
 19. ČSÚ [Český statistický úřad]. Kriminalita v ČR a EU, 2012-2022. [online]. Datum generování 30.1.2024 [cit. 2024-01-30] Dostupné z: <<https://www.czso.cz/documents/10180/221256712/08000923.pdf/cc393f0e-fdf0-4e33-9bd0-4fee030b3f10?version=1.1>>
 20. ČSÚ [Český statistický úřad]. Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika [online]. Datum generování 30.1.2024 [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_-hdp->

21. DELOITTE, Výhledy české ekonomiky pro rok 2024. In. Delitte.com [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <<https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/about-deloitte/articles/vyhledy-ceske-ekonomiky.html>>
22. KOVANDA, Lukáš, Ph.D., Reálná mzda v Česku padá soustavně už dva roky, což je historický rekord. Nikdy nebylo tak špatně tak dlouho, ovšem světélko na konci dlouhého tunelu vidět je. In: Kurzy.cz, spol. s. r. o. [online]. AliaWeb spol. s. r. o. ISSN 1801-8688. 08.12.2024. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <<https://www.kurzy.cz/zpravy/751565-realna-mzda-v-cesku-pada-soustavne-uz-dva-roky-coz-je-historicky-rekord-nikdy-nebylo-tak-spatne/>>
23. OBCHODU, MINISTERSTVO PRŮMYSLU A. Analýza vývoje ekonomiky ČR a odvětví v působnosti MPO za rok 2009. *Praha, MPO, duben, 2010.* [online]. [cit. 2024-01-15]. Dostupné z: <<https://www.mpo.cz/dokument66054.html>>
24. Obor obecné kriminality – Policie České republiky. Úvodní strana – Policie České republiky [online]. Copyright © 2020 Policie ČR, všechna práva vyhrazena. [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <<https://www.policie.cz/clanek/uskp-ook-odbor-obecne-kriminality.aspx>>
25. Majetkové trestné činy – Policie České republiky. Úvodní strana – Policie České republiky [online]. Copyright © 2020 Policie ČR, všechna práva vyhrazena. [cit. 20.01.2024]. Dostupné z: <<https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-majetkove-trestne-ciny.aspx>>
26. MINISTERSTVO PRÁCE A. SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí (2006-2022). [online]
27. Statistické přehledy kriminality za rok (2006-2022). In [policie.cz](http://www.policie.cz) [online]. [cit. 2024-01-13]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.
28. Statistiky kriminality – Policie České republiky. Úvodní strana – Policie České republiky [online]. Copyright © 2020 Policie ČR, všechna práva vyhrazena. [cit. 13.01.2024]. Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality.aspx>>

29. ÚŘAD PRÁCE ČR, generální ředitelství. Tisková zpráva (2006-2022).
[online]
30. Vývoj registrované kriminality – Policie České republiky. Úvodní strana – Policie České republiky [online]. Copyright © 2020 Policie ČR, všechna práva vyhrazena. [cit. 2024-01-20]. Dostupné z:
<<https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2023.aspx>>